

FJALËT E URTA

Ajo që mund të mësohet nga ky libër

1 Këshilla për jetën, të hartuara si fjalë të urta nga Solomoni, biri i Davidit dhe mbret i Izraelit.

²⁻³Nga ky libër mund të mësohet se nga duhet të udhëhiqet njeriu në jetën e tij, që të jetojë siç duhet dhe të ecë gjithnjë në rrugë të drejtë. Ai na ndihmon të njihemi me kuptimin më të thellë të fjalëve që gjendet në dëshmitë e njerëzve të urtë. ⁴Kush është i ri dhe pa përvojë, udhëzohet në zgjuarsi dhe në maturi. ⁵Edhe njeriu i urtë mund të mësojë edhe më dhe të përparojë në zotësi për t'u bërë ballë detyrave të jetës. ⁶Kush e lexon këtë libër, mëson të kuptojë se ç'thonë mësuesit e urtë me proverbat, figurat, shëmbëlltyrat dhe gjëzat e tyre.

⁷Kush dëshiron të bëhet i urtë, i ditur dhe i shkathët, para së gjithash duhet ta nderojë Zotin me jetën e tij. Kush nuk e përfill atë, përbuz edhe urtësinë e jetës dhe nuk pranon këshillat.

Paralajmërim për shoqërinë e keqe

⁸O biri im! Dëgjoji prindërit e tu dhe ndiqi këshillat e tyre! ⁹Ato do ta zbukurojnë jetën tënde si kurorë madhështore mbi kokë, ose si gjerdan i çmuar rreth qafës. ¹⁰Mos lejo të të mashtrojnë njerëzit e këqij, ¹¹që mund të thonë: «Eja me ne! Të zëmë prita për qejf! Kur të kalojnë anej njerëzit, t'i vrasim dhe të zbavitemi!» ¹²Të veprojmë siç vepron vdekja; t'ia rrëmbejmë jetës. ¹³T'u marrim gjithçka ç'kanë këta njerëz dhe me to të mbushim shtëpitë tona. ¹⁴Plaçkën do ta ndajmë mes nesh. Eja, merr pjesë bashkë me ne!»

¹⁵O biri im! Mos u lidh me këta keqbërës, ¹⁶që kanë në mendje vetëm plaçkitje dhe vrasje! ¹⁷Asnjë zog nuk zihet në rrjetë po ta ketë para syve dhe ta shikojë. ¹⁸Por ata zihen në rrjetën e vet dhe po aty vriten.

¹⁹Kështu u ndodh atyre që duan të pasurohen në mënyrë të padrejtë – vjedhësit i vidhet jeta.

Urtësia paralajmëron

²⁰Urtësia thërret në rrugë, në sheshe jehon zëri i saj; ²¹atje ku mblidhen njerëzit, atje dëgjohet ajo; pranë portës së qytetit ajo mban fjalimin e saj:

²²«Kur do të rriteni, a do të piqeni, më në fund, ju o të papjekur? Ju llafazanë të pandreqshëm, edhe sa kohë do ta mohoni përmirësimin? Kur, më në fund, do të vini në vete, të gjithë ju që nuk më përfillni?»

²³Merreni seriozisht paralajmërimin tim! Vetëm atëherë do t'ju hap thesarin e diturisë sime, dhe do t'ju jap atë sipas dëshirës. ²⁴Kam folur herë pas here, por ju nuk më keni dëgjuar. Me gishtin lart ju kam paralajmëruar, por askush nuk i ka kushtuar vëmendje. ²⁵Ju nuk keni pranuar të përmirësoheni; çdo këshillë e keni hedhur prapa krahëve. ²⁶⁻²⁷Ju mund të vazhdoni të veproni kështu, por kur t'ju bien mbi kokë pasojat, atëherë do ta kem unë radhën të qesh me ju. Kur tmerri dhe frika si një stuhi e tmerrshme, me rrufe e bubullima, të bien mbi ju, do të qesh unë! ²⁸Pastaj ju do të më thërrisni, por nuk do t'ju përgjigjem; ju do të më kërkoni, por nuk do të më gjeni gjëkund.

²⁹Kush nuk do të hajë arsye dhe nuk pranon ta nderojë Zotin me jetën e tij, ³⁰kush nuk do t'i pranojë këshillat e mia dhe nuk e përfill asnjërin prej paralajmërimeve të mia, ³¹ai duhet t'i durojë pasojat dhe t'i mbajë mbi kurriz telashet që i ka hapur vetes. ³²Shumë njerëz të papjekur janë rrënuar nga kokëfortësia e tyre; shumë mendjemdhenj dhe shumë njerëz që kishin një vetësiguri të tepruar, kanë vdekur nga pakujdesia e tyre. ³³Por kush u kushton vëmendje fjalëve të mia, ai nuk do të ketë as frikë dhe as halle.»

Urtësia: thesari dhe mbrojtja

2O biri im! Kushtoji vëmendje asaj që të them! Ruaji udhëzimet e mia si thesar. ²Dëgjo mirë kur të them një fjalë të urtë, dhe mundohu t'i kuptosh të gjitha! ³Thirri për ndihmë arsyen dhe gjykimin! ⁴Kërkoje urtësinë si argjendin, si thesaret e fshehura nën dhe. ⁵Atëherë do të mësosh ta nderosh Zotin me jetën tënde dhe ta njohësh Zotin. ♦ ⁶Ai ta jep urtësinë, dhe prej tij vijnë dituria dhe të kuptuarit. ⁷Të gjithë ata që e ndjekin me gjithë zemër, gjejnë tek ai mbrojtje dhe ndihmë. ⁸Ai i ruan të gjithë ata që i trajtojnë të tjerët me drejtësi dhe që ia mbajnë besën atij.

⁹Në qoftë se më dëgjon, do ta kuptosh se ç'është e drejtë, e mirë dhe e ndershme për Zotin. Atëherë do të bësh një jetë që i pëlqen atij. ¹⁰Kështu do të gjesht dituri dhe përvojë dhe do të kënaqesh me to. ¹¹Gjykimi yt dhe arsyeja jote do të të mbrojnë; ¹²ato do të të ruajnë nga çdo veprim i gabuar. Ato do të të largojnë nga gënjeshtarët, ¹³që janë shmangur nga rruga e drejtë dhe që ndjekin rrugë të gabuara e të errëta. ¹⁴Ata zbavten kur bëjnë padrejtësi dhe gëzohen për gabimet më të rënda të të tjerëve. ¹⁵Atyre nuk ua ka besën askush.

¹⁶Gjykimi dhe arsyeja të ndihmojnë t'i qëndrosh tundimit, kur një grua e huaj të bën lajka dhe kërkon të të çojë në rrugë të keqe. ¹⁷Ajo e ka braktisur burrin e saj dhe kështu ia ka shkelur besën Zotit. ¹⁸Kush shkon tek ajo, shkon në vdekje;

sepse nga shtëpia e saj rruga të çon drejt botës së të vdekurve. ¹⁹Kush i bën vizitë, nuk kthehet më, sepse nga shtëpia e saj asnjë rrugë nuk të çon në jetë.

²⁰Në fund, gjykimi dhe arsyeja të ndihmojnë të jetosh siç jetojnë njerëzit që ia mbajnë besën Zotit.

²¹Njerëzve të ndershëm dhe besnikë u lejohet të qëndrojnë në tokën (e premtuar) dhe të banojnë në të.

²²Por të pabesët, që nuk e kërkojnë Zotin, do të shkulen që andej dhe do të shfarosen.

♦ fiffj: Frika nga Zoti, që do të thotë respekti i duhur për të dhe nënshtrimi i jetës ndaj autoritetit të tij. Njohja e Zotit do të thotë bindja ndaj tij dhe ndaj urdhërimeve të tij (në kuadër të besëlidhjes).

Bindja ndaj Zotit

3O biri im! Mos e harro atë që të kam mësuar; mbaji mend udhëzimet e mia! ²Duke vepruar kështu, do të të kesh jetë të gjatë dhe të plotë. ³Kurrë nuk duhet të të mungojnë dashuria dhe besnikëria ndaj të tjerëve! Stolise veten me to si me gjerdan. ⁴Kështu do të fitosh simpatinë dhe miratimin e Zotit dhe të njerëzve.

⁵Mos u mbështet në arsyen tënde, por beso në Zotin me gjithë zemër! ⁶Mendo për të për gjithçka që bën; ai do të tregojë rrugën e drejtë. ⁷Mos u mbaj për i urtë, por nënshtroju fjalëve të Zotit dhe gjithmonë qëndro larg së keqes! ⁸Ky është ilaçi që do të të mbajë të shëndoshë dhe do të ta freskojë trupin. ⁹Nderoje Zotin me dhuratat e tua; jepja atij pjesën më të mirë të prodhimit tënd. ¹⁰Atëherë hambarët e tu do të mbushen plot me grurë dhe nga vozat e tua vera do të rrjedhë si krua.

¹¹O biri im! Mos kundërshto, kur Zoti të disiplinon; mos u zemëro, kur të paralajmëron! ¹²Sepse atë që e do Zoti, e edukon me disiplinë, tamam si ati edukon birin e tij.

Për vlerën e urtësisë

¹³Sa i lumtur është njeriu që ka gjetur urtësi dhe ka fituar njohuri. ¹⁴Të kesh urtësi është më mirë se të kesh argjend; është më i vlefshëm se të kesh ar të kulluar. ¹⁵Ajo është më e çmueshme se gurët e çmuar; asgjë që mund të dëshirohet, nuk mund të krahasohet me të. ¹⁶Atij që e ka, ajo i sjell jetë të gjatë, mirëqenie dhe emër të mirë. ¹⁷Ajo ia mbush jetën me lumturi dhe siguri. ¹⁸Ajo është me të vërtetë parajsë në tokë; kush e gjen dhe e mban, mund të quhet i lumtur.

¹⁹Me urtësi Zoti krijoi tokën, me arsye ndërtoi kupën e qiellit. ²⁰Dijenja e tij bëri që burimet të burojnë nga thellësitë dhe që retë të lëshojnë shi.

²¹O biri im! Udhëhiq gjithnjë nga maturia dhe zgjuarsia; mos u ndaj kurrë prej tyre! ²²Ato do të bëjnë që të kalosh një jetë të lumtur dhe do të të stolisin si gjerdan. ²³Me anë të tyre mund të ecësh i sigurt në rrugën tënde dhe nuk do të hasësh asnjë pengesë. ²⁴Në mbrëmje do të biesh të flesh pa frikë dhe tërë natën do të bësh gjumë të ëmbël. ²⁵Nuk do të kesh frikë se mos pëson katastrofë, siç pësojnë papritur të pabesët. ²⁶Meqë Zoti është mbrojtja jote e sigurt, ai nuk do të lejojë që të zihesh në kurth.

Sjellja e drejt me njerëzit

²⁷Në qoftë se mund ta ndihmosh, mos ia moho ndihmën tënde atij që ka nevojë për të. ²⁸Dhe po të kesh mundësi ta ndihmosh menjëherë, mos i thuaj të vijë nesër. ²⁹Mos harto plane të këqija kundër të afërmit që jeton pranë teje dhe që të beson. ³⁰Mos u grind pa arsye me njeriun që nuk të ka bërë asgjë.

³¹Njeriut të vrazhdë mos ia ki zili sukseset e tij dhe mos ndiq shembullin e tij! ³²Zoti e urren njeriun që i ka kthyer shpinën; por njeriun që e dëgjon e mban pranë. ³³Mbi shtëpinë e keqbërësve rëndon mallkimi i Zotit; bekimi i tij bie mbi shtëpinë e atij që ia mban besën. ³⁴Zoti e kundërshton njeriun mendjemadh, ndërsa të përlulurit i drejton dashurinë e tij. ³⁵Kush është i urtë, fiton nder; por budallenjtë që nuk pranojnë të përmirësohen, korrin vetëm turp.

Urtësia – fitimi më i mirë

4Ju të rinj, dëgjoni atë që do t'ju thotë një atë. Kushtojini vëmendje, që të bëheni të arsyeshëm! ²Dua t'ju mësoj diçka të mirë, prandaj mos e hidhni pas kurrizit! ³Unë vetë u mësova nga ati im; nëna ime ishte shumë e butë me mua, sikur unë të isha fëmija i vetëm i saj. ⁴Ati im më tha: «Nguliti në mendje fjalët e mia dhe mos i harro! Në qoftë se do të bësh atë që do të them, do të jetosh. ⁵Fito zgjuarsia dhe gjykim! Mos i harro fjalët e mia, por drejtohu prej tyre! ⁶Mos u ndaj nga zgjuarsia; ajo do të të mbrojë. Në qoftë se e do, ajo do të të japë siguri. ⁷Urtësia është më e rëndësishmja, prandaj në rast nevoje, jep gjithçka për ta fituar. ⁸Po ta nderosh, ajo do të të japë nam të mirë. Po t'i drejtosh asaj dashurinë tënde, ajo do të të sjellë nam të mirë. ⁹Ajo do të bëhet stolisje për ty, si kurorë madhështore në kokën tënde.»

Urtësia – rruga më e sigurt

¹⁰O biri im! Kushtoj vëmendje asaj që do të të them! Kështu do t'ia zgjatësh jetën vetes. ¹¹Dua të të çoj në rrugën e zgjuarsisë për jetën. ¹²Në qoftë se e ndjek këtë rrugë, hapi yt nuk do të hasë pengesa, vrapit yt nuk do të ndërpritet. ¹³Mos e harro dhe mos e moho atë që ke mësuar! Ruaje fort edukimin tënd, jeta jote varet prej tij! ¹⁴Mos u udhëhiq nga shembulli i njerëzve të pandërgjegjshëm; mos ndiq shembullin e keqbërësve! ¹⁵Qëndro larg çdo padrejtësie! Ktheji shpinën asaj dhe ndiq udhën tënde! ¹⁶Njerëzit e këqij nuk i zë gjumi po nuk bënë planet e ndonjë krimi. Qetësinë e gjejnë vetëm pasi i kanë bërë keq ndokujt. ¹⁷Me

padrejtësi ata hanë bukën e përditshme dhe me ligësi fitojnë verën, me të cilën dehen. ¹⁸⁻¹⁹Jeta e të pabesëve është si nata e errët; ata bien përtokë dhe nuk dinë ku janë penguar. Por jeta e atyre që ia mbajnë besën Zotit, i ngjan lindjes së diellit; agimi e shton ndriçimin, derisa përhapet drita e ditës.

Urtësia – ndihma për jetën

²⁰O biri im! Më dëgjo dhe kushtoj vëmendje fjalëve të mia! ²¹Futi mirë në kokë, që t'i mbash gjithmonë në zemër dhe në mendje, që të mos i humbasësh. ²²Në qoftë se i ndjek, urdhërimet e mia do të të drejtojnë në jetë dhe do të të ruajnë shëndetin. ²³Para së gjithash ki kujdes për mendimet e tua, sepse ato përcaktojnë jetën tënde. ²⁴Mos lejo që goja jote të thotë gënjeshtër; asnjë shpifje ose mashtrim nuk duhet të kalojë nëpër buzët e tua. ²⁵Të jesh i ndershëm, që ta shikosh secilin drejt në sy! ²⁶Mendohu mirë për atë që do të bësh dhe pastaj bëje me vendosmëri! ²⁷Mos u largo nga vendimi i drejtë, që këmbët e tua të mos shkojnë në rrugë të gabuara.

Paralajmërim për tradhti bashkëshortore

5 O biri im! Më dëgjo dhe kushtoj vëmendje asaj që të them, se bazohet në përvojën time dhe gjykimin tim. ²Atëherë do ta ruash mendjen të kthjellët dhe do të kesh aq dituri sa të thuash gjithnjë fjalën e duhur. ³Gruaja e tjetrit do të të fusë në tundim me fjalë të ëmbla si mjaltë që nga buzët i rrjedhin të lyrshme si vaj. ⁴Por në fund, ajo është e hidhur si helmi dhe vdekjeprurëse si shpata me dy tehe. ⁵Ajo do të të tërheqë drejt vdekjes, hapat e saj çojnë drejt varrit. ⁶Që të mos e shohësh rrugën për nga jeta, ajo do të të largojë vëmendjen, pa e vënë re.

⁷Më dëgjoni mirë, ju të rinj, dhe mbajini parasysht paralajmërimet e mia!

⁸Shmangiu një gruaje të tillë! Mos iu afro derës së saj! ⁹Ndryshe do ta humbasësh nderin tënd dhe burri i saj i pamëshirshëm do të të rrëmbejë gjithçka që ke fituar për shumë vjet. ¹⁰Atëherë të huajt do të jetojnë prej pasurisë sate dhe prodhimi i mundit tënd do të bjerë në duart e të panjohurve. ¹¹Dhe në fund, kur të jesh bërë kockë e lëkurë, do të rënkosh ¹²dhe do të ankohesh duke thënë: «Si nuk mësova edhe unë diçka? Përse nuk i përfilla paralajmërimet? ¹³Si nuk i kushtova vëmendje mësuesit tim? ¹⁴Ja tani, shpëtova për një qime që nuk u turpërova publikisht!»

¹⁵Ti që ke pusin tënd, burimin tënd që jep ujë të kulluar. Pi nga ky burim! ¹⁶Mos do që uji yt të dalë nëpër rrugë? ¹⁷Apo do ta ndash atë me të tjerët? Gurra jote duhet të burojë vetëm për ty! ¹⁸Gëzohu e kënaqu me atë që ke zgjedhur për grua në rininë tënde! Ajo le të ta mbushë shtëpinë me shumë fëmijë! ¹⁹Ajo është e hijshme si gazelë. Le të të trullosh gjinjtë e saj, në krahët e saj do ta harrosin veten! ²⁰O biri im! Vërtetë kërkon ta gësh fatin tënd te një grua tjetër dhe të trullosh në gjinjtë e saj? ²¹Mendohu mirë: Zoti sheh gjithçka që bën ti! ²²Mëkati që bën do të të kthehet në kurth, ku do të biesh vetë brenda. ²³Kush nuk e kontrollon dot veten, vdes. Marrëzia e tij e pafund e çon në varr.

Katër paralajmërimet

6 O biri im! A i ke shtrënguar dorën të huajit dhe para tij dorëzanë je bërë për borxhet e mikut tënd? ²A je zënë në kurthin e fjalëve të tua, a ke rënë në grackën e premtimeve që ke bërë? ³Atëherë tjetri të ka në dorë, o biri im, dhe të mbetet vetëm një rrugëdalje: shko tek ai, lutju, bjeri në gjuhë, mos ndalo, derisa ai të të lirojë nga detyrimi. ⁴Mos vër gjumë në sy, as pushim mos mendo, ⁵derisa t'u kesh shpëtuar si gazela duarve të gjahtarit ose si zogu kurthit që e zë.

⁶Shiko me vëmendje milingonën, ti përtac! Merr shembull prej saj, që të bëhesh i arsyeshëm. ⁷Ajo nuk ka asnjë mbikëqyrës e as nuk e nxit kush. ⁸E megjithatë, në verë e siguron ushqimin e vet dhe në kohën e korrijës i mbledh rezervat e veta. ⁹po ti, edhe sa kohë do të rrihsh shtrirë, përtac? Kur do të lëvizësh, kur do të ngrihesh, më në fund? ¹⁰«Edhe një sy gjumë, – thua ti, – më lejo t'i mbyll sytë vetëm për një çast dhe duart t'i shtrij në prehër!» ¹¹E ndërsa bën kështu, varfëria afrohet si një endacak dhe halli të plaçkit si vjedhës.

¹²Një njeri i pavlefshëm dhe i pabesë shkon andej-këtej duke përhapur gënjeshtër. ¹³Ai kapsallit sytë për t'i mashtruar të tjerët dhe bën shenja me duar e me këmbë. ¹⁴Zemra e tij është mashtruese: gjithnjë harton plane të këqija dhe kurdis grindje. ¹⁵Prandaj, ai do të mbarojë keq. Fatkeqësia do të bjerë papritur mbi të, dhe asgjë nuk mund t'ia largojë.

¹⁶Gjashtë gjëra ngjallin neveri te Zoti dhe gjënë e shtatë as që mund ta durojë:

¹⁷sytë arrogantë, gjuha gënjeshtare, duart që vrasin njerëz të pafajshëm, ¹⁸koka që kurdis plane të këqija, këmbët që ecin në rrugë kriminale, ¹⁹dëshmitari që nuk thotë të vërtetën dhe një njeri që i nxit vëllezërit kundër njëri-tjetrit.

Paralajmërim për gruan e tjetrit

²⁰O biri im! Përmbaju udhëzimeve të atit tënd! Mos e harro atë që të ka mësuar nëna jote! ²¹Kiji në zemër fjalët e prindërve të tu, dhe mbaji aq afër sa vula që mban në kordelë rreth qafës. ²²Ato do të të udhëheqin gjatë punës, do të të mbrojnë gjatë fjetjes, dhe do të të këshillojnë sapo të zgjohesh. ²³Ajo që të mësojnë ati dhe nëna, është llamba që ndrit udhën tënde. Kur ata të rikujtojnë diçka dhe të qortojnë, bëjnë që të të

çojnë drejt jetës së ndershme. ²⁴Ata të paralajmërojnë për gruan e keqe, për gruan e tjetrit, e cila të josh me lajka. ²⁵Mos u mashtro nga joshjet e saj, mos u gënje kur ajo të shikon me dashuri! ²⁶Një prostitutë nuk e paguan më shumë sesa një bukë, por gruan e tjetrit do ta paguash me jetën tënde. ²⁷Njeriu a mund të mbajë zjarr në xhepin e rrobës së tij, pa e djegur atë? ²⁸A mund të ecë njeriu mbi prush, pa i djegur këmbët? ²⁹Aq më pak njeriu mund të flejë me gruan e tjetrit, pa e pësuar. ³⁰Ai që vjedh se ka uri, nuk përbuzet. ³¹Po të kapet, ai duhet ta paguajë shtatëfish dhe, në rastin më të keq, të dorëzojë gjithë pronën e tij. ³²Por kush bën tradhti bashkëshortore me gruan e tjetrit, me siguri e ka humbur logjikën. Një gjë të tillë e bën vetëm njeriu që është i lodhur nga jeta! ³³Atë do ta shembnin në dru dhe turpi e faqja e zezë do t'i mbeten si njollë tërë jetën. ³⁴Xhelozia e shton pa kufi zemërimin e burrit dhe kur vjen rasti i volitshëm, ai do të hakmerret pa mëshirë. ³⁵Ai nuk zbutet me pagimin e dëmshpërblimit. Dhuratat e premtuara nuk i heqin rreptësinë.

Gruaja e pabesë

7O biri im! Mendo për fjalët e mia! Mbajti udhëzimet e mia si thesar! ²Në qoftë se dëshiron të jetosh, atëherë ruaji ato si sytë e ballit. ³Mbajti udhëzimet e mia gjithnjë pranë vetes, si unazën në gishtin tënd, shkruaji ato thellë në zemër. ⁴Mbaje urtësinë si motrën tënde dhe gjykimin si mikun tënd më të mirë. ⁵Ato do të të largojnë nga gruaja e tjetrit, nga të pabesët që dinë të flasin me lajka. ⁶Një ditë, po qëndroja në dritaren e shtëpisë sime dhe po shikoja jashtë. ⁷Në rrugë pashë shumë të rinj, njerëz pa përvojë. Ndër ta më ra në sy një i ri, që me siguri e kishte humbur logjikën. ⁸Kaloi matanë rrugës, në krahun ku banonte një grua e përdalë, dhe iu afrua shtëpisë së saj. ⁹Kishte rënë mbrëmja dhe përreth gjithçka ishte errësuar. ¹⁰Atëherë e pashë se si ajo iu afrua atij, e veshur si prostitutë. Ajo e dinte ç'dëshironte. ¹¹Ajo ishte e paturpshme dhe e papërmbajtur, prandaj nuk rrinte dot e mbyllur në shtëpi. ¹²Atë e shikojë herë në shesh, herë në rrugë, herë qëndronte në ndonjë qoshe dhe kërkonte aventurë. ¹³Ajo iu afrua të riut, ia hodhi dorën rreth qafës, e puti, e shikoi në sy me provokim dhe i tha: ¹⁴«Sot kisha për të kushtuar një flijim mirënjohjeje, që ia kisha premtuar Zotit. Mishin për gostinë e flijimit e kam sjellë në shtëpi. ¹⁵Prandaj dola. Kam dashur prej kohësh që të njihemi. Ja, erdhe më në fund! ¹⁶Shtratin tim e kam veshur me pëlhura të buta dhe shumëngjyrëshe prej Egjiptit ¹⁷e kam spërkatur me mirrë, aloe dhe kanellë. ¹⁸Eja me mua! Do të bëjmë dashuri tërë natën, le ta shijojmë njëri-tjetrin gjer herët në mëngjes! ¹⁹Burri im nuk është në shtëpi, është nisur për një udhëtim të gjatë. ²⁰Ka marrë me vete mjaft të holla dhe nuk do të kthehet para 14 ditësh.» ²¹Me fjalë të tilla, ajo ia mbush mendjen atij, dhe në fund e bindi. ²²Ai i shkoi pas, si kau që çohet për therje. Me pranga në këmbë po shkon drejt dënimit të tij, ky budalla i pandreqshëm! ²³Ai nuk e kupton se kjo e ka jetën në rrezik, njëlloj sikur shigjeta t'ia shpojë mëlcinë, njëlloj si zogu që ka rënë në kurth. ²⁴Prandaj më dëgjoni, tani, ju të rinj! Kushtojni vëmendje asaj që ju them: ²⁵Mos t'jua marrë mendjen një grua e tillë, që të shkoni në rrugë të gabuar! ²⁶Ajo ka shkaktuar rënien e shumë njerëzve, dhe për hir të saj disa kanë paguar me jetën e tyre. ²⁷Shtëpia e saj është hyrje për në botën e të vdekurve. Kush hyn tek ajo, ndjek rrugën më të shkurtër për në varr.

Urtësia paraqitet

8Dëgjoni! Thërret urtësia, gjykimi i bën jehonë zërit të saj. ²Ajo qëndron në lartësitë dominuese të rrugës dhe në udhëkryqe ajo ndalon. ³Ajo zë vend pranë portave të qytetit, pranë hyrjeve të saj thërret me zë të lartë: ⁴«O burra, kam diçka për t'ju thënë! U drejtohem të gjithë njerëzve. ⁵Ju të papjekur, mësoni të piqeni! Ju të paedukuar, bëhuni të arsyeshëm! ⁶Më dëgjoni, është me shumë rëndësi! Ajo që them është e saktë, ⁷prej gojës sime ju dëgjoni të vërtetën; shprehja e së keqes tek unë ngjall neveri. ⁸Fjalët e mia janë të gjitha të vërteta dhe të ndershme; në to nuk ka asnjë mashtrim ose dinakëri. ⁹Ato janë të qarta për ata që mund t'i kuptojnë, dhe të kuptueshme për secilin që ka njohuri. ¹⁰Kërkoni mësimin tim e jo stoli me argjend! Kërko dituri e jo stoli me ar! ¹¹Ju e dini: «Urtësia është më e mirë se gurët e çmuar, ajo nuk mund të krahasohet me asgjë që mund ta dëshirojë njeriu!» ¹²Unë jam urtësia. Kam mprehtësi; kam dituri dhe gjykim të mirë. ¹³Ta nderosh Zotin me jetën tënde do të thotë: të urresh të keqen. Urrej mendjemadhësinë dhe kryelartësinë, veprimin e padrejtë dhe të folurit e gënjeshtërt. ¹⁴Unë bëj plane dhe i zbatoj; për këtë kam zotësinë dhe fuqinë. ¹⁵Me ndihmën time mbretërit mbretërojnë dhe sundimtarët nxjerrin vendime të drejta. ¹⁶Nëpërmjet meje mbretërojnë të fuqishmit dhe të mëdhenjtë, të gjithë ata që duhet ta ndajnë drejtësinë. ¹⁷Kush më do, atë e dua edhe unë. Kush më kërkon, do të më gjejë. ¹⁸Unë të ofroj pasuri dhe nder, pronë të qëndrueshme dhe sukses të merituar. ¹⁹Ajo që fitohet prej meje, është më e mirë se ari më i kulluar, më e çmueshme se argjendi më i pastër. ²⁰Atje ku zbatohet vullneti i Zotit, atje ku sillet mirë me njëri-tjetrin, atje do të më gjesh edhe mua, ²¹duke u dhënë pronë atyre që më duan dhe duke ua mbushur shtëpitë me thesare. ²²Zoti më zotëronte që në fillimin e veprimtarisë së tij, para veprave të tij më të lashta. ²³Ai më caktoi që nga përjetësia, që nga fillimi, para krijimit të botës. ²⁴Kur hyra në skenë, ende nuk kishte det dhe asnjë burim nuk dilte nga thellësia. ²⁵Themeli i maleve ende nuk ishte vënë, kodrat ende nuk ishin krijuar. ²⁶Zoti ende nuk e kishte krijuar tokën, nuk shihej as dheu me fushat e tij; prej tyre nuk gjendej as

gjurmë. ²⁷Unë isha atje, kur Zoti e formoi harkun e qiellit dhe caktoi rrethin e horizontit mbi thellësitë e oqeanit, ²⁸kur i mbloodhi retë lart në qiell dhe bëri që të buronin gurat nga thellësitë, ²⁹kur i caktoi detit kufirin e tij, të cilin dallgët nuk mund ta kalojnë, kur mati themelet e tokës – ³⁰⁻³¹atje isha, dhe si fëmijë gëzohesha para tij, ditë për ditë luaja në tokën e tij dhe kënaqesha me njerëzit që krijoi ai.

³²Prandaj, ju të rinj, më dëgjoni! Sa të lumtur janë ata që më ndjekin pas.

³³Përfillni udhëzimet e mia, pranojini ato dhe bëhuni të mençur!

³⁴Sa i lumtur është ai që më dëgjon, që qëndron çdo ditë pranë sime dhe më pret te pragu.

³⁵Kush më gjen mua, gjen edhe jetën dhe Zoti kënaqet me të.

³⁶Por kush më humbet, i bën dëm vetes. Të gjithë ata që më urrejnë, duan vdekjen.”

Ftesa e Urtësisë dhe ftesa e Marrëzisë

9Zonja Urtësi ka ndërtuar për vete një shtëpi me shtatë shtylla madhështore. ²Për festën ajo ka therrur qe, verën e saj e ka përzier me erëzat më të mira dhe ka shtruar tryezën për gosti. ³Ajo ka dërguar shërbëtoret e saj, që të dalin në sheshin e qytetit dhe të thërrasin në emër të zonjës së tyre: ⁴«Kush është pa përvojë, le të vijë tek unë. I ftoj të gjithë ata që dëshirojnë të mësojnë! ⁵Hyni në shtëpinë time, hani dhe pini atë që ju kam përgatitur! ⁶Kush dëshiron të rrijë i paditur, le të mbetet prapa! Ejani, merrni rrugën drejt mprehtësisë dhe gjykimit të mirë! Një jetë plot të mira keni shpërblim për këtë.»

⁷Kush e qorton njeriun mendjemadh, merr si shpërblim vetëm përbuzje. E kush e qorton kriminelin, nga ai merr vetëm fyerje. ⁸Po ta qortosh njeriun mendjemadh, ai do të të urrejë për këtë. Por njeriu me mend do të të dojë, po t'ia thuash gabimin që ka bërë. ⁹Mësoje njeriun e urtë dhe ai do të bëhet edhe më i urtë. Udhëzoje njeriun që ia mban besën Zotit, dhe do të shtohet dituria e tij.

¹⁰Nderimi i Zotit, ja fillimi i të gjithë urtësisë për të jetuar. Njohja e të Shenjtit, ja gjykimi. ¹¹Me urtësinë shtohet jeta. ¹²Në qoftë se je i urtë, ke shumë të mira e dobi. Por në qoftë se je fodull dhe i vrazhdë, pasojat duhet t'i kapërcesh vetë.

¹³Zonja marrëzi është një lavire e paturpshme, një llafazane e pafytyrë dhe e mërztishme. ¹⁴Ajo qëndron e ulur në karrigë para derës së shtëpisë, në sheshin e qytetit. ¹⁵Secilit që kalon aty pranë dhe që sheh punën e vet, i flet dhe i thotë: ¹⁶«Kush është pa përvojë, le të vijë tek unë! I ftoj të gjithë ata që dëshirojnë të mësohen! ¹⁷Pija e ndaluar është e ëmbël. Buka që hahet në fshehtësi, të shijon më shumë!» ¹⁸Por kush e pranon ftesën që i bën ajo, nuk e di se pranë tavolinës së saj rrinë shpirtrat e të vdekurve. Kush e kalon pragun e shtëpisë së saj, hyn në botën e të vdekurve.

Mbledhja e parë e këshillave të Solomonit (10,1-22,16)

10Fjalët e urta që vijnë janë nga Solomoni:

Kush ia mban besën Zotit...

Një bir i arsyeshem i gëzon prindërit e tij, por një bir i paarsyeshem mund t'i dëshpërojë. ²Pasuria e paligjshme nuk i sjell askujt dobi, por bindja ndaj Zotit të shpëton nga vdekja e parakohshme. ³Atë që ia mban besën, Zoti nuk e lë të ketë uri, por njeriu i pabesë do të ketë gjithnjë lakmi të pashuar. ⁴Duart e plogëta sjellin varfëri, kurse duart e zellshme, pasuri. ⁵Kush është i arsyeshem, e korr drithin, kur është i pjekur; kush e humb kohën e korrsjes duke fjetur, meriton përçmim. ⁶Njeriu besnik merr bekim; njeriu i pabesë fsheh dhunën prapa fjalëve të tij. ⁷Njeriu besnik përkujtohet me mirënjohje, kurse njeriut të pabesë i harrohet emri. ⁸Njeriu i urtë pranon udhëzime, kurse llafazani i paarsyeshem vrapon drejt rrënimin të tij. ⁹Kush jeton me ndershmëri, jeton pa frikë; kush shkon në rrugë të shtrëmbra, një ditë do të kapet. ¹⁰Kush ia bën dikujt me sy, i vë të tjerët në gjendje të vështirë, por një llafazan e çon veten në rrënim. ¹¹Goja e njeriut besnik është burim jete; prapa fjalëve të njeriut të pabesë fshihet dhuna.

¹²Urrejta kërkon grindje, kurse dashuria marrëveshje. ¹³Nga buzët e njeriut të mençur dëgjohet urtësi, por kurrizit të njeriut pa mend i takon druri. ¹⁴Njerëzit e urtë nuk flasin për dijenitë e tyre, por njerëzit pa mend u thërrasin fatkeqësive të papitura. ¹⁵Pasuria për të pasurin është një kështjellë e sigurt, kurse varfëria për të varfrin është humbja e tij e sigurt. ¹⁶Njeriu që ia mban besën Zotit, merr si shpërblim jetën, por njeriu i pabesë e humb këtë shpërblim nga padrejtësitë e veta. ¹⁷Kush pranon që ta qortojnë, shkon drejt jetës, por kush nuk do të dëgjojë asnjë paralajmërim, humbet. ¹⁸Kush urren tinëz, është hipokrit, por kush fyen hapur e ka humbur logjikën! ¹⁹Njeriu, sa më shumë të flasë, aq më lehtë bie në mëkat; kush është me mend, mban gjuhën. ²⁰Ajo që thotë njeriu që ia mban besën Zotit, është e vlefshme si argjendi i kulluar; ajo që mendon njeriu i pabesë, është krejt pa vlerë. ²¹Fjalët e njeriut besnik, mbajnë në jetë shumë veta, por budallenjtë e pandreqshëm vdesin për mungesë mendsh. ²²Mirëqënia varet vetëm nga bekimi i Zotit; mundimet e tua nuk e shtojnë atë. ²³Njeriu pa mend gjen kënaqësi duke bërë vepra të poshtira; njeriu i mençur gjen kënaqësi kur fiton dijeni dhe përvojë. ²⁴Njeriu që ia mban besën Zotit, merr atë që dëshiron; njeriut të pabesë i ndodh ajo nga e cila kishte frikë. ²⁵Kur kalon furtuna, njeriu i pabesë nuk është më; por atij që ia mban besën Zotit, nuk i tunden themelet. ²⁶Në qoftë se e lejon dembelin të punojë për ty, kjo do të të bëjë aq mirë sa ç'u bën uthulla dhëmbëve dhe tymi syve. ²⁷Njeriu që ia mban besën Zotit, shton vitet e jetës së tij; njeriu i pabesë, i pakëson. ²⁸Njeriu që ia mban besën Zotit e pret

gëzimi; njeriu i pabesë të mos presë gjë të mirë. ²⁹Për njeriun që ia mban besën, Zoti është strehim i sigurt, por për njeriun e pabesë është rrënim i sigurt. ³⁰Njeriu që ia mban besën Zotit, i ka përgjithmonë themelet e sigurta; njeriu i pabesë nuk do të qëndrojë në tokën (e premtuar). ³¹Ai që ia mban besën Zotit, flet fjalë të urta; por gjuha që përhap gënjeshtria, do të pritët. ³²Bëjnë mirë fjalët e atij që ia mban besën Zotit; ajo që thonë të pabindurit, bën keq.

Kush ndan me të tjerët...

11 Zoti nuk mund të durojë peshore mashtruese; vetëm pesha e saktë i pëlqen. ²Kush është kryelartë, përbuzet; njeriu i mençur është modest. ³Njeriu që ia mban besën Zotit, udhëhiqet nga ndershmëria e tij; njeriu i pabesë vritet nga pabesia e tij. ⁴Të qenët i pasur nuk të kursen nga ndëshkimi i Zotit; por bindja ndaj Zotit të shpëton nga vdekja e parakohshme. ⁵Atij që ia mban besën Zotit ia rrafshon udhën ndershmëria e tij; njeriut të pabesë ia sjell rrënimin e keqja e tij. ⁶Njeriun besnik e shpëton besnikëria e tij; njeriut të pabesë i bëhet kurth lakmia e tij. ⁷Kur vdes njeriu i pabesë, atëherë vdes edhe shpresa e tij; atij i del mashtrim gjithë ajo që shpresonte nga pasuria e tij. ⁸Njeriu që ia mban besën Zotit, shpëtohet nga rreziku; njeriu i pabesë bie në rrezik. ⁹Njeriu i pabesë u bën dëm të tjerëve me fjalët e veta; kush ia mban besën Zotit, shpëton edhe të tjerët me dijeninë e tij. ¹⁰Kur u shkon mbarë njerëzve besnikë, gëzohet gjithë qyteti; kur vdesin të pabesët, brohorasin të gjithë banorët. ¹¹Bekimi vjen me njerëzit besnikë dhe ata e përmirësojnë qytetin; por fjalët e të pabesëve e shembin atë. ¹²Kush flet me përbuzje për të tjerët, është njeri pa mend; njeriu i mençur nuk flet. ¹³Kush përhap çdo fjalë, zbulon edhe të fshehta; njeriu i besuar i ruan ato. ¹⁴Pa udhëheqje humbet populli; atje ku merren vesh me njëri-tjetrin shumë këshilltarë, atje ka siguri. ¹⁵Kush bëhet dorëzanë për borxhet e të huajit, ai e ka keq punën. Kush nuk pranon ta bëjë këtë, ka gjumë të ëmbël. ¹⁶Gruaja nderohet nga dashamirësia; burrat pasurohen me energji. ¹⁷Kush është i mirë ndaj të tjerëve, i bën mirë vetes; njeriu mizor i bën keq vetes. ¹⁸Njeriu i pabesë nuk e ka të sigurt fitimin; njeriu besnik merr rrogë të sigurt. ¹⁹Në qoftë se të drejtën e zbaton me vendosmëri, kjo të çon drejt jetës, por në qoftë se bën vazhdimisht keq, kjo të çon në vdekje. ²⁰Kush është dredharak, ngjall neveri te Zoti; por kush jeton me ndershmëri, atë e do Zoti. ²¹Mbështetu në parimin; ai që bën keq, nuk do t'i shpëtojë dënimit; të gjithë ata që ia mbajnë besën Zotit, do të dalin të pafajshëm. ²²Sa i shkon feçkës së dërrit një stoli e artë, aq i shkon edhe gruas së keqe bukuria. ²³Njeriu që ia mban besën Zotit do të presë vetëm mirë; njeriu i pabesë do të zhgënjehet mizorisht. ²⁴Njeriu që jep me bujari, pasurohet edhe më shumë, kurse koprraci varfërohet duke kursyer. ²⁵Kush ndan me të tjerët, atij i dhurohet; kush e shuan etjen e të tjerëve, nuk do të vdesë nga etja. ²⁶Kush e mban grurin në hambarë në kohën e rrezikut, atë e mallkojnë njerëzit; por ata e lëvdojnë njeriun që ua shet. ²⁷Kush synon të bëjë mirë, gjen miratim te Zoti, kurse kush synon të bëjë keq, atë e gjen e keqja. ²⁸Kush mbështetet në pasurinë e tij, këputet si gjethi në vjeshtë. Por të gjithë ata që ia mbajnë besën Zotit, janë si gjethe të freskëta që sapo çelin. ²⁹Kush nuk e mban në rregull shtëpinë dhe familjen, pasuria i fluturon në ajër. I marri gjithmonë bëhet skllav i tjetrit. ³⁰Njeriu që ia mban besën Zotit, me veprat e veta i ndihmon të tjerët për të jetuar. Kush është i arsyeshëm dhe i urtë, i bën njerëzit për vete. ³¹Njeriu që ia mban besën Zotit, e merr këtu në tokë shpërblimin e tij; jo më njeriu i pabesë.

Kush thotë të vërtetën...

12 Kush do të mësojë diçka, pranon me qejf të korrigohet; kush nuk mund të durojë asnjë qortim, është i marrë. ²Njeriu i mirë gjen miratim te Perëndia; por njeriun që thur intriga, Perëndia e dënon. ³Kush nuk i përfill fare urdhërimet e Zotit, nuk ka qëndresë; por të gjithë ata që ia mbajnë besën Zotit, qëndrojnë të patundur si pemë me rrënjë të forta. ⁴Gruaja e zonja i sjell burrit të saj nam të mirë; por gruaja shkatarrake e vret si sëmundja që të bren dalëngadalë. ⁵Njeriu që ia mban besën Zotit, mendon gjithnjë për të drejtën; njeriu i pabesë nuk bën plane të tjera veç për mashtrim. ⁶Ajo që thotë njeriu i pabesë, është një pritë vdekjeprurëse; por fjalët e njeriut besnik i shpëtojnë të tjerët nga rreziku i vdekjes. ⁷Njeriu i pabesë do të rrëzohet dhe do të zhduket përgjithmonë; njeriu besnik, familja e tij do të qëndrojë. ⁸Njerëzit lavdërojnë atë që është me mend; atë që është pa mend, e përqeshin. ⁹Njeriu që nuk është i njohur, por ka shërbëtorin e vet, është më mirë se ai që është i njohur, por nuk ka asgjë për të ngrënë. ¹⁰Njeriu që ia mban besën Zotit, kujdeset për mirëqenien e kafshëve të tij; njeriu i pabesë nuk ndien gjë për to. ¹¹Kush e punon tokën e tij, ka mjaft bukë; kush merret me ndërmarrje të pasigurta, është pa mend. ¹²Njeriu i pabesë ka zili fitimin e kriminelëve; njeriu që ia mban besën Zotit, i ka të gjitha kushtet për sukses. ¹³Fjalët e njeriut të poshtër janë një kurth vdekjeprurës; por njeriu që ia mban besën Zotit, i shpëton këtij rreziku. ¹⁴Kush thotë të mirën, jeton mirë prej saj; kush bën mirë, atij i sjell fitim të madh. ¹⁵Gjithçka që bën, budallai e mban për të drejtë; njeriu i zgjuar i dëgjon këshillat me mend. ¹⁶Kur lëndohet budallai, menjëherë e tregon zemërimin e tij; njeriu me mend i përmban ndjenjat e tij. ¹⁷Kush thotë të vërtetën, ndihmon të fitojë e drejta; dëshmitari i rremë ndihmon mashtrimin. ¹⁸Fjalët e atyre që flasin pa mend, janë si goditje me thikë; fjalët e njerëzve të urtë sjellin shërim. ¹⁹E vërteta qëndron përgjithmonë, kurse gënjeshtria vetëm për një çast. ²⁰Kush thur plane të këqija, do të befashohet keq; kush u jep të tjerëve këshilla të vlefshme, do të gëzohet. ²¹Njeriut që ia mban besën Zotit nuk i ndodh e keqja;

njeriu i pabesë, nuk mund t'ua shpëtojë vuajtjeve. ²²Gënjeshtarët ngjallin neveri te Zoti; por ai kënaqet me njërezit e besueshëm. ²³Njeriu me mend nuk e shpall diturinë e tij; budallai e tregon andejkëndeje paditurinë e tij. ²⁴Zelli të çon në pushtet, kurse përtacia të skllavëron. ²⁵Shqetësimet e shtypin njeriun; një fjalë e mirë i jep zemër. ²⁶Njeriu që ia mban besën Zotit, e ka punën më mirë se të tjerët; sepse të gjithë të pabesët do të humbasin. ²⁷Gjahtari përtac kurrë nuk e zë gjahun; por njeriu i zellshëm mbledh thesare të rralla. ²⁸Bindja ndaj Zotit është rruga për në jetë, një rrugë e ndërtuar mirë, pa rreziqe vdekjeprurëse.

Kush shoqërohet me njerëz me mend

13 Biri me mend e dëgjon të atin, kur e qorton; përqeshësi nuk ia vë veshin asnjë qortimi. ²Njeriu që flet mirë, gjen mirë në jetë; por njerëzit e këqij i gjen dhuna. ³Kush di ta mbajë gojën, mban jetën e tij; por kush ka gjuhën e gjatë, bie në rrënim. ⁴Përtaci vritet nga lakmia dhe mbetet i uritur; por njeriu i zellshëm ngopet. ⁵Njeriu që ia mban besën Zotit, e urren gënjeshtren; njeriu i pabesë përhap fjalë nëpër botë. ⁶Atij që ia mban besën Zotit, nuk i përlyhet jeta nga mëkati; mëkatarin e keqja e shpie në rrënim. ⁷Njëri hiqet si pasanik dhe është i varfër si lypës, kurse tjetri hiqet si i varfër dhe është shumë i pasur. ⁸Pasaniku mund të paguajë për të shpëtuar jetën e tij, por të varfrit nuk duhet t'i bëhet shantazh. ⁹Jeta e atij që ia mban besën Zotit, i ngjan dritës që ndriçon; jeta e të pabesit është si kandili që shuhet. ¹⁰Mendjemadhësia nuk sjell gjë tjetër veç grindjes dhe zënkës; kush është me mend, e pranon këshillën e urtë. ¹¹Pasuria e fituar me shpejtësi humbet; pasuria e fituar dalëngadalë shtohet. ¹²Pritja e gjatë e sëmur zemrën; por dëshira e plotësuar është si parajsë në tokë. ¹³Kush përbuz një këshillë të mirë, do ta paguajë shtrenjtë; kush i zbaton urdhërimet, shpërblehet. ¹⁴Fjalët e mësuesit të urtë janë burim i jetës, sepse ato ndihmojnë për t'iu shmangur kurtheve të vdekjes. ¹⁵Një marrëveshje e qartë miratohet, kurse të pabesët kurrë nuk ia arrijnë qëllimit. ¹⁶Gjithçka që bën njeriu me mend, tregon dijeninë e tij. Ajo që bën një njeri pa mend, tregon budallallëkun e tij. ¹⁷Lajmëtari i pabesë bëhet shkak për fatkeqësi; lajmëtari i besueshëm i rregullon përsëri ato që janë ngatërruar. ¹⁸Kushdo që nuk pranon të edukohet, bie në varfëri dhe në turp; kush pranon qortimet, nderohet. ¹⁹Kur të plotësohet dëshira, gëzohesh. Budallai, që duhet të heqë dorë nga kokëfortësia e tij, zemërohet. ²⁰Kush shoqërohet me njerëz të mençur, bëhet i mençur; kush miqësohet me budallenj, në fund bëhet budalla. ²¹Fatkeqësia e ndjek mëkatarin; fati e shpërblen njeriun që ia mban besën Zotit. ²²Njeriu i mirë mund t'ua lërë trashëgim pronën e tij fëmijëve dhe nipërve; mëkatarin mbledh pasuri për të tjerët që ia mbajnë besën Zotit. ²³Edhe në fushat e mjerueshme të të varfërve rriten mjaft prodhime për të ngrënë; megjithatë shumë nga ata vdesin, sepse e drejta e tyre nuk përfilllet. ²⁴Kush nuk pranon ta rrahë birin e tij, nuk e do. Kush e do birin e tij, fillon që herët ta rritë me rreptësi. ²⁵Njeriu që ia mban besën Zotit, mund të ngopet; njeriu i pabesë ecën vazhdimisht andej-këtej me zorret që i këndojnë.

Kush i ndihmon të pambrojturit...

14 Një grua me mend ndërton shtëpi dhe familje, por gruaja pa mend shemb gjithçka. ²Kush jeton me ndershmëri, tregon që i nënshtrohet Zotit; kush shkon në rrugë të shtrëmbra, nuk e kërkon dot. ³Budallenjtë e pandreqshëm i bëjnë dëm vetes me të folurit kryelartë; ajo që thotë njeriu i urtë, e ruan nga dëmtimi. ⁴Atje ku nuk ka asnjë qe, kursehet kashta; por për të korrat e mëdha nevojitet forca e tyre. ⁵Dëshmitari i besueshëm thotë gjithnjë të vërtetën, kurse dëshmitari i rremë vetëm gënjeshtro. ⁶Njeriu mendjemadh kurrë nuk bëhet i urtë; njerëzit me mend mësojnë shpejt. ⁷Shmangiu budallenjtë të pandreqshëm; prej tyre nuk do të dëgjosh asnjë fjalë të arsyeshme! ⁸Kush është me mend, ka përvojë dhe di se ç'bën. Kush është i marrë, ka vetëm marrëzi; me të mashtron jo vetëm veten, por edhe të tjerët. ⁹Budallenjtë e pandreqshëm nuk e çajnë kokën fare kur mëkatojnë, por njerëzit e ndershëm duan të gjejnë falje te Zoti. ¹⁰Askush nuk mund t'i ndajë vuajtjet dhe gëzimet e veta me të tjerët, para tyre secili është i vetëm. ¹¹Shtëpia e të pabesit shembet; por familja e njerëzve besnikë lulëzon dhe shkon mbarë. ¹²Udha që ti mban për të drejtë, në fund, ndoshta, do të të çojë në vdekje. ¹³Prapa buzëqeshjes mund të fshihet trishtimi; kur mbaron gëzimi, mbetet dhembja. ¹⁴Kush shkon në rrugë të gabuara, e merr shpërblimin e vet; por shpërbleja e njerëzve të mirë është më e mirë. ¹⁵Njeriu i papjekur i beson gjithçkaje që i thuhet; njeriu i urtë mendon, para se të veprojë. ¹⁶Njeriu me mend ka kujdes dhe i shmanget së keqes; budallai vepron pa e kontrolluar veten dhe e mbivlerëson veten. ¹⁷Kush zemërohet shpejt, bën marrëzi; kush llogarit me gjakftohësi, urrehet. ¹⁸Prona e njeriut të papjekur është padituria e tij; dituria është stolia e njeriut të urtë. ¹⁹Njerëzit e këqij do të përulen para njerëzve të mirë; njeriu i pabesë do të detyrohet t'i shërbejë atij që ia mban besën Zotit. ²⁰Të varfrin nuk e do asnjëri, aq më pak fqinji i tij; pasaniku ka shumë miq. ²¹Kush nuk përfill të afërmit, bëhet fajtor; secili duhet të gëzohet kur kujdeset për të pambrojturit. ²²Kush kurdis plane për fatkeqësi, humbet; kush bën plane për të mirën, provon mirësinë dhe besnikërinë. ²³Çdo punë sjell pagesë, por llafazani sjell vetëm varfëri. ²⁴Pasuria është kurora e njerëzve me mend; budallenjtë e pandreqshëm kurorëzohen me budallallëkun e tyre. ²⁵Dëshmitari i besueshëm ua shpëton jetën njerëzve; por dëshmitari i rremë çon në rrugë të gabuar edhe gjyqtarin. ²⁶Kush e nderon Zotin me jetën e tij, jeton i sigurt; ai ka siguruar edhe fëmijët e vet. ²⁷Ta nderosh Zotin me jetën tënde është burim i jetës, sepse kështu shmangen gabimet vdekjeprurëse. ²⁸Sa më i madh të jetë populli, aq më

i madh është nderi i sundimtarit të tij; rrënimi i popullsisë është edhe rrënimi i tij. ²⁹Kush rri i qetë, tregon se ka gjykim; kush inatoset lehtë, tregon se është njeri pa mend. ³⁰Mendja e ekuilibruar e mban trupin të shëndoshë; por xhelozia është si tumor i keq. ³¹Kush e shtyp të dobëtin, fyen Krijuesin e tij. Kush i ndihmon të pambrojturit, e nderon Atë. ³²Njeriu i pabesë do të mohohet për shkak të së keqes së tij; njeriu që ia mban besën Zotit, mbrohet me anë të ndershmërisë së tij. ³³Në zemrën e njeriut me mend, urtësia është në shtëpi, madje këtë e pranojnë edhe njerëzit pa mend. ³⁴Drejtësia e bën popullin të madh; por padrejtësia i sjell turp. ³⁵Nëpunësin e aftë di ta nderojë Zoti; por të paafin e gjen zemërimi i tij.

Kush pranon të ndreqet...

15 Një përgjigje pajtuese e qetëson zemërimin, por një përgjigje fyese e ndez zemërimin. ²Nga të folurit e njerëzve me mend dijenia bëhet tërheqëse; por goja e njeriut pa mend nxjerr vetëm marrëzi. ³Sytë e Zotit janë gjithandej; ai sheh nëse njëri bën keq ose tjetri mirë. ⁴Një fjalë pajtuese është si parajsë në tokë; kush flet në mënyrë të egër, shkatërron çdo shoqëri. ⁵Budallai qesh nga paralajmërimi i të atit; kush është me mend pranon të ndreqet. ⁶Njeriu që ia mban besën Zotit, në shtëpinë e tij ka bollëk; njeriut të pabesë fitimi nuk i sjell asnjë dobi. ⁷Dijenja përcillet nga njeriu me mend, por nuk depërton te njeriu kokëbosh. ⁸Dhuratat e të pabesëve ngjallin neveri te Zoti; por lutja e njerëzve besnikë e gëzon. ⁹Zoti e urren veprimin e të pabesëve, por i do njerëzit që zbatojnë vullnetin e tij. ¹⁰Kush shkon në rrugë të gabuara, dënohet rëndë; kush nuk pranon të qortohet, do ta paguajë me jetën e vet. ¹¹Nga Zoti nuk mund të fshihet as humnera më e thellë e botës së të vdekurve, aq më pak zemra njerëzore me mendimet e saj! ¹²Njeriut mendjemadh nuk i pëlqen qortimi, prandaj kurrë nuk shkon te mësuesit e urtë. ¹³Gëzimin e tregon fytyra që shkëlqen, halli e rëndon shpirtin. ¹⁴Njeriu me mend kërkon dijeni; njeriu i paarsyeshëm ka oreks vetëm për marrëzi. ¹⁵Për të shtypurit çdo ditë është e keqe; njeriu me fat ka vetëm ditë feste. ¹⁶Të jesh i varfër dhe ta nderosh Zotin me jetën tënde është më mirë sesa të jesh i pasur dhe të kesh vazhdimisht shqetësime. ¹⁷Më mirë të hash një pjatë me perime te miqtë e mirë, sesa mish te njerëzit dashakëqij. ¹⁸Njeriu i rrëmbyer nxit grindje, por gjakftohësia e zgjidh atë. ¹⁹Për përtacin çdo rrugë është e zënë me gjemba; njeriu i ndershëm gjen gjithnjë një rrugë të hapur mirë. ²⁰Biri me mend i gëzon prindërit e tij; budallai i përqesh. ²¹Kush është pa mend, kënaqet me marrëzi; kush është me mend, vazhdon i patundur rrugën e vet. ²²Planet e hartuara pa këshillë dështojnë; me këshilltarë të mirë ato ia arrijnë qëllimit të tyre. ²³Njeriu gëzohet kur di të përgjigjet; sa e mirë është fjala e drejtë në kohën e duhur. ²⁴Për njerëzit me mend, rruga shkon gjithnjë duke u ngritur; njeriu me mend i shmanget rrugës që e çon poshtë, në botën e të vdekurve. ²⁵Zoti shkatërron shtëpitë e njerëzve mendjemëdhën, por mbrojnë pronën e vejushës. ²⁶Zoti i urren planet e këqija, por fjalët e dashura dhe të drejta kanë miratimin e tij. ²⁷Kush do me çdo kusht që të pasurohet, i sjell rrënim vetes dhe familjes së tij; por kush nuk pranon të blihet me para, siguron jetën e vet. ²⁸Njeriu besnik ndihmon me fjalë të peshuara; nga njeriu i pabesë burojnë fjalë të kobshme. ²⁹Zoti u qëndron larg të pabesëve, por u kushton vëmendje lutjeve të atyre që ia mbajnë besën. ³⁰Një shikim i ëmbël gëzon zemrën dhe një lajm i mirë forcon gjymtyrët. ³¹Ai që dëgjon një qortim të dobishëm, u takon njerëzve me mend. ³²Kush i hedh në erë qortimet, hedh në erë jetën e vet. Kush pranon të ndreqet, arrin të gjykojë më të thellë. ³³Ta nderosh Zotin me jetën tënde edukon në urtësinë; më parë duhet të jesh i thjeshtë, që të kesh pastaj nder.

Njeriu harton plane...

16 Njeriu harton plane, por Zoti thotë fjalën e fundit. ²Gjithçka që ndërmer, njeriut i duket e drejtë, por Zoti e provon motivacionin. ³Le të vendosë Zoti për atë që ke ndërmend, atëherë do të plotësohen planet e tua! ⁴Gjithçka Zoti e ka bërë me qëllim të caktuar, kështu edhe të pabesët për ditën e dënimit. ⁵Zoti nuk mund t'i durojë njerëzit arrogantë; mund të jesh i sigurt: ata nuk do t'i shpëtojnë dënimit që meritojnë. ⁶Kush ia mban besën Zotit dhe bën mirë, do t'i falet mëkati. Kush e nderon Zotin me jetën e tij, do t'i shpëtojë fatkeqësisë. ⁷Në qoftë se Zotit i pëlqen sjellja jote, ai i bën edhe armiqtë që të jenë gati të pajtohen me ty. ⁸Më mirë të kesh pak, por ta fitosh me ndershmëri, sa fitim i madh me tregti të dyshimtë. ⁹Njeriu harton plane, por për zbatimin e tyre vendos Zoti. ¹⁰Mbreti flet në vend të Zotit; prandaj nuk gabon kur nxjerr vendime gjyqësore. ¹¹Zoti do që peshorja të jetë e saktë; ai vetë ia ka caktuar peshat. ¹²Është keq kur mbretërit bëjnë padrejtësi, sepse sundimi i tyre forcohet me drejtësi. ¹³Mbretërit kënaqen me fjalë të ndershme; atyre u pëlqen kur u thuhet e vërteta. ¹⁴Zemërimi i mbretit është shenja e parë e vdekjes; njeriu me mend bën çmos për ta zbutur atë. ¹⁵Buzëqeshja dashamirëse në fytyrën e mbretit i ngjan resë që sjell shi freskues; kjo shënon jetën. ¹⁶Të fitosh dituri dhe gjykim, është me më shumë vlerë sesa të fitosh ar ose argjend. ¹⁷Udha e njerëzve të ndershëm kalon pranë fatkeqësisë. Prandaj njeriu që do ta ruajë jetën e vet, e ka mendjen te sjellja e vet. ¹⁸Pas krenarisë vjen rrënimi, pas mendjemadhësisë vjen rënia. ¹⁹Të jesh modest dhe t'u takosh të varfërve është më mirë sesa ta ndash plaçkën e vjedhur me njerëz të këqij. ²⁰Kush e zbaton atë që ka mësuar, ka sukses; kush i beson Zotit, ka fat gjithmonë. ²¹Njeriu me mend është i njohur për vendimin e tij të arsyeshem; sa më mirë të flasë njeriu, aq më lehtë të bind. ²²Atij që e ka, gjykimi ia dhuron jetën. Budallai dënohet me marrëzinë e vet. ²³Njeriut me mend i thotë mendja se çfarë duhet të flasë; prandaj të bindin fjalët e tij. ²⁴Fjalët e

përzemërta janë si mjalti; të ëmbla për qiellzën dhe të shëndetshme për mbarë trupin. ²⁵Udha që ti e mban për udhë të drejtë, në fund, ndoshta, do të të çojë në vdekje. ²⁶Uria e nxit punëtorin; ai duhet të punojë, sepse do që të ngopet. ²⁷Njeriu i pavlefshëm bën gjithçka që t'u bëjë dëm të tjerëve; fjalët e tij janë shkatërruese si zjarri. ²⁸Njeriu i pabesë mbjell gjithkund grindje dhe shpifaraku i përçan miqtë. ²⁹Dhunuesi e mashtron mikun e tij dhe e çon në rrënim. ³⁰Kush kapsallit sytë, ka një qëllim të keq; dhe kush zgërdhahet me ligësi, e ka vënë në jetë të keqen. ³¹Flokët e bardha janë stolisje e ndershme, sepse jeta e gjatë është shpërblimi për ata që ia mbajnë besën Zotit. ³²Durimi të çon më larg se heroizmi; vetëpërmbytja është më e mirë sesa pushtimi i qyteteve. ³³Njerëzit hedhin short, por vendimi vjen nga Zoti.

Biri i paarsyeshëm...

17 Një copë bukë e thatë, e ngrënë në qetësi, është më e mirë sesa gostia e madhe me zënka e me grindje. ²Shërbëtori i shkathët e zëvendëson birin e pavlefshëm dhe do të trashëgojë bashkë me bijtë e tjerë. ³Për të provuar arin dhe argjendin, ka poçe dhe furra; por vlerën e zemrës njerëzore e sprovon Zoti. ⁴Krimineli dëgjon fjalë keqdashëse, kurse veshi i gënjeshtarit varet në gojën e shpifarakut. ⁵Kush i përqesh të varfrit, fyen krijuesin e tij; njeriu që gëzohet për fatin e keq të tjetrit, nuk shpëton pa ndëshkim. ⁶Pleqtë janë krenarë për nipërit e tyre dhe fëmijët janë krenarë për prindërit e tyre. ⁷Të folurit e zgjedhur nuk i përshtatet budallait; aq më pak i shkon gënjeshtria njeriut të nderuar. ⁸Shumë veta mendojnë se rryshfeti vepron si magji dhe u sjell gjithandej fat të mirë. ⁹Kush dëshiron të mbajë miqësi, fal padrejtësitë; kush flet gjithnjë për këto, i humb shokët. ¹⁰Te njeriu me mend qortimi vlen më shumë se njëqind të rrahura te njeriu pa mend. ¹¹Kryengritësi dëshiron vetëm trazira; prandaj i dërgohet lajmëtari me vendimin e dënimit me vdekje. ¹²Më mirë të takohesh me arushën, së cilës i kanë marrë këlyeshët, sesa me budallanë e pandreqshëm dhe me kryelartësinë e tij. ¹³Kush e shpërblen të mirën me të keqe, fatkeqësinë e ka mysafir të përhershëm në shtëpi. ¹⁴Fillimi i grindjes është si vendi ku pikon uji në digë; duhet zgjidhur para se të shkaktohet katastrofa. ¹⁵Zoti nuk duron dot as pafajësinë e fajtorit dhe as dënimin e të pafajshmit. ¹⁶Njeriut të trashë nga mendja nuk i bëjnë dobi paratë që paguan për mësuesin, se nuk ka për të mësuar gjë; atij i mungon mendja. ¹⁷Kur je në rrezik, vëllai yt duhet të të ndihmojë; kurse miku do të të ndihmojë gjithmonë. ¹⁸Kush bëhet dorëzanë për tjetrin është njeri pa mend dhe duhet t'ia paguajë borxhet atij. ¹⁹Kush do grindje, do të bëhet fajtor. Kush paraqitet me mendjemadhësi, përgatit rënien e tij. ²⁰Kush mendon për ligësira dhe flet keq, nuk mund të presë asgjë të mirë. ²¹Kush ka bir të pandreqshëm, asnjëherë nuk ka qetësi; biri i pavlefshëm e hidhëron atin e tij. ²²Gëzimi është i mirë për shëndetin, kurse humbja e shpresës ia merr njeriut edhe forcën e fundit. ²³Gjykatësi i korruptuar merr tinëz dhurata dhe e drejta shkon në drejtim të gabuar. ²⁴Njeriu me mend gjithnjë mendon se si mund ta pasurojë gjykimin e tij; budallai gjithnjë mendon gjëra të paarritshme. ²⁵Biri pa mend është për atin e tij mërziqë e vazhdueshme dhe për nënën është zhgënjim i hidhur. ²⁶T'i vësh njeriut të pafajshëm gjobë është keq dhe ta dënosh njeriun e nderuar me rrahje është kundër së drejtës. ²⁷Kush ka mësuar diçka me të vërtetë i përdor me masë fjalët e tij. Kush mund të përmbahet, tregon se është njeri me mend. ²⁸Edhe budallai mund të mbahet për njeri me mend – me kusht që të dijë të përmbahet në të folur!

Fjalët kanë fuqi...

18 Njeriu kokëngjeshur bën vetëm atë që nuk i prish punë atij; mbrohet ashpër kundër çdo gjykimi sa do i fortë të jetë ai. ²Për budallanë nuk ka rëndësi, nëse e kupton një punë apo jo; kryesorja është që ta përhapë gjithkund mendimin e tij. ³Faji sjell turpin; ti mbetesh i përqeshur dhe humb nderin tënd. ⁴Fjalët e njeriut besnik janë të thella si deti, të pashterueshme si përroi që buron dhe burim urtësie. ⁵Nuk është e drejtë ta përkrahësh fajtorin dhe t'ia refuzosh të pafajshmit të drejtën e tij. ⁶Çdo gjë që thotë budallai, çon në grindje dhe për çdo fjalë të tij meriton të rrahurit. ⁷Budallanë e pandreqshëm e shpien në rrënim fjalët që thotë; ato që thotë i bëhet kurth vdekjeprurës. ⁸Shpifjet gllabërohen si ëmbëlsirat dhe ato mbeten përgjithmonë në kujtesë. ⁹Punëtori i pakujdesshëm dhe ai që shkatërron me qëllim janë vëllezër. ¹⁰Perëndia, Zoti, është kullë e fortë; kush e dëgjon, gjen strehim të sigurt. ¹¹Pasaniku e mban pasurinë e tij për kështjellë; me mendjemadhësinë e tij, ajo i duket si mur i lartë. ¹²Arroganca çon në shkatërrim, kurse modestia sjell nam të mirë. ¹³Kush përgjigjet pa dëgjuar tregon ç'i thonë, se është njeri pa mend dhe përgjigjja nuk duhet t'i merret seriozisht. ¹⁴Sëmundja i nënshtrohet vullnetit për të mbijetuar. Por kush mund të jetojë me vullnet të thyer? ¹⁵Kush është i urtë gjithnjë i bën veshët bigë, për ta mbushur kokën e tij me dijeni. ¹⁶Dhuratat hapin shumë dyer, kur ke dëshirë të depërtosh te njerëzit me influencë. ¹⁷Kush flet i pari në proces, siç duket, ka të drejtë. Por pastaj vjen kundërshtari i tij dhe vë gjithçka në dyshim. ¹⁸Në një proces ndërmjet kundërshtarëve, mund të vendosë shorti dhe t'i japë fund grindjes së tyre. ¹⁹Vëllai i fyer është i paarritshëm si kështjellë; grindjet janë si shula të fortë në hyrje të kështjellës. ²⁰Ajo që arrin dikush me fjalët e veta, është vendimtare për kënaqësinë e tij. ²¹Fjalët kanë pushtet mbi jetën dhe vdekjen, kush merret me to plot vetëmohim, mund të arrijë shumë. ²²Kush ka gjetur një grua, ka gjetur edhe gëzimin; Zoti ia do të mirën. ²³I varfri lutet me mirësjellje dhe me modesti, kurse pasaniku përgjigjet me refuzim dhe me ashpërsi. ²⁴Të ashtuquajturit

miq mund të të rrënojnë, por miku i vërtetë është më i afërt se vëllai.

Kush e trajton keq atin e vet..

19 Më mirë është të jesh i varfër sesa të jesh budalla i pandreqshëm dhe të flasësh mbrapsht. ²Zelli pa përvojën nuk vlen asgjë; kush nxiton, bën gabime. ³Shumëkush bie në vështirësi për shkak të marrëzisë së vet dhe me zemërim ia hedh fajin Zotit. ⁴Pasuria e shton numrin e miqve, ndërsa të varfrin e lë në baltë miku i tij. ⁵Dëshmitari i rremë nuk merr pafajësinë; kush bën betim të rremë, nuk i shpëton dënimit të tij. ⁶Njeriu me influencë është i rrethuar nga shumë lajkatarë; kush ndan dhurata, e ka gjithë botën për mik. ⁷Të varfrin nuk e do as vëllai i tij; edhe të njohurit i bëjnë bisht; ai bën premtime që nuk vlejnjë më asgjë. ⁸Kush mpreh mendjen e vet, i bën mirë vetes; kush ndjek gjykimin e vet, gjen fatin. ⁹Dëshmitari i rremë nuk do t'i shpëtojë dënimit të tij; kush bën be të rreme, do ta paguajë me jetën e tij. ¹⁰Nuk shkon që një budalla të jetojë në mirëqenie; aq më pak i përshtatet skllavit të sundojë mbi njerëz me nam. ¹¹Kush ka gjykim, nuk inatoset; për të është nder i veçantë të bëjë durim kur fyhet. ¹²Zemërimi i mbretit është si ulërima e luanit, por mëshira e tij është si vesa që freskon barin. ¹³Biri pa vlerë është katastrofë për të atin; gruaja që grindet për gjëra të vogla është si vrima në çati që pikon pa pushim. ¹⁴Të hollat dhe prona merren trashëgim nga prindërit, por një grua e zonja është dhuratë nga Zoti. ¹⁵Përtacia sjell gjumë dhe kush është i plogët duhet të ketë uri. ¹⁶Kush vepron sipas urdhërimeve, ruan jetën e vet; kush nuk i përfill ato, vritet. ¹⁷Ta ndihmosh atë që ka nevojë quhet njëlloj sikur t'i japësh diçka hua Zotit; ai do të ta rikthejë. ¹⁸Rriti fëmijët e tu me rreptësi, atëherë mund të kesh shpresë tek ata; mos i lejo të shkojnë drejt rrënimit të tyre! ¹⁹Kush vepron me inat, duhet ta paguajë me dënim; sepse në qoftë se i falet, do t'i shkojë edhe më keq. ²⁰Ndiq këshillat e mira dhe prano qortimet, sepse në fund do të bëhesh njeri më i urtë. ²¹Njerëzit e kanë kokën plot me plane, por vetëm vendimi i Zotit zbatohet. ²²Njeriut i kërkohet dashuria dhe besnikëria; prandaj njeriu i varfër është më i mirë se mashtruesi. ²³Ta nderosh Zotin me jetën tënde, është gjë e mirë për jetën; mund ta kalosh natën i ngopur dhe i kënaqur, pa pasur frikë nga fatkeqësia. ²⁴Përtaci e fut dorën në pjatë, por nuk mund ta futë dorën në gojë. ²⁵Ndëshkoje tallësin arrogant, dhe të paurtët do të vënë mend; qortoje njeriun pa mend, dhe do ta ketë mësim. ²⁶Kush e trajton keq atin e tij dhe e dëbon nënën nga shtëpia, ai është njeri i pandershëm, i cili do të turpërohet. ²⁷Po refuzove çdo qortim, atëherë edhe dituria do të të qëndrojë larg. ²⁸Dëshmitari i pabesë tallet me të drejtën; keqbërësit gjejnë kënaqësi te krimi. ²⁹Për tallësit arrogantë ka ndëshkim dhe për kurrizin e njeriut pa mend ka thupër.

Kush përcjell çdo fjalë...

20 Vera të bën mburravec, ndërsa birra poteremadh; kush dehet është i paarsyeshëm. ²Mbreti është kërcënues si luani që ulërin; zgjimi i zemërimit të tij do të thoshte vetëvrasje. ³Njeriu nderohet në qoftë se qëndron larg grindjes; vetëm budallai bie në të. ⁴Në vjeshtë përtacit nuk i pëlqen të lërojë; më vonë dëshiron të korrë, por nuk gjen gjë. ⁵Këshilla e mirë është uji në pus, ajo gjendet thellë në zemrën e njeriut; kush ka përvojë, e nxjerr. ⁶Shumë veta flasin për besnikërinë e tyre; por është e vështirë të gjesh njeri, të cilit mund t'i besohet! ⁷Njeriu që ia mban besën Zotit, bën jetë pa të meta; fëmijët e tij mund të flasin për fatin! ⁸Kur bën gjyq mbreti, shikimi i tij zbulon çdo kriminel. ⁹Kush mund të thotë për veten: «Kam ndërgjegje të pastër, nuk kam bërë mëkat»? ¹⁰Zoti e urren edhe masën e dyfishtë, edhe peshën e ndryshme, kur përdoren sipas rastit. ¹¹I riu njihet nga veprat e tij; nga to kuptohet nëse është me karakter. ¹²Veshi është për të dëgjuar dhe syri për të shikuar, prandaj i ka krijuar Zoti të dy. ¹³Në qoftë se të pëlqen gjumi, pas pak kohësh do të varfërohesh. Ngrihu herët dhe do të kesh gjithmonë për të ngrënë! ¹⁴«Tepër i shtrenjtë», thotë blerësi; por kur largohet, fërkon duart. ¹⁵Ar dhe gurë të çmuar ka grumbujgrumbuj, por fjalët me gjykim janë të rralla. ¹⁶Kur i panjohuri të jep si peng pallton e tij, përdore lirisht si peng, në qoftë se vetë duhet të marrësh hua nga të huajt. ¹⁷Kush jeton me mashtrim, në fillim kënaqet me të, por pastaj e ka gojën plot me rërë. ¹⁸Me këshilla të mira, planet vihen në jetë, por kush do të hidhet në sulm, ka nevojë për një plan të mirë. ¹⁹Kush e thotë çdo fjalë që dëgjon, zbulon edhe të fshehta. Prandaj shmangiu njerëzve që flasin shumë. ²⁰Kush mallkon atë dhe nënë, atij do t'i ndodhë si njeriut që i shuhet kandili në natën më të errët. ²¹Atij që i vjen menjëherë një trashëgimi, në fund nuk do t'i sjellë dot fat. ²²Mos mendo të hakmerresh vetë për padrejtësinë që të kanë bërë. Mbështetu te Zoti dhe ai do të vërë ne vend drejtësinë. ²³Zoti i urren peshat e ndryshme sipas rastit; edhe peshoret e falsifikuara nuk i pëlqejnë. ²⁴Zoti cakton çdo hap tonin. Atëherë si mund ta dijë njeriu ç'drejtim do të marrë jeta e tij? ²⁵Kush i premtion diçka Zotit dhe pastaj mendohet mirë e mirë, bie në një kurth pa rrugëdalje. ²⁶Mbreti i urtë i zbulon kriminelët dhe i dënon pa mëshirë. ²⁷Ndërgjegjia është kandili i Zotit; ajo ndriçon thellësitë e zemrës së njeriut dhe të mendimeve të tij. ²⁸Mirësia dhe besnikëria ndaj Zotit e mbrojnë mbretin, dhe me mirësi mbreti e forcon sundimin e tij. ²⁹Të rinjtë mund të jenë krenarë për forcën e tyre, kurse pleqtë për flokët e tyre të thinjura. ³⁰Blanat janë ilaç kundër së keqes; të rrahurit përmirëson karakterin.

Zelli dhe të menduarit

21 Me hendeqe njeriu e drejton ujin ku të dojë. Kështu e drejton edhe Zoti mendjen e sundimtarit. ²Gjithçka që bën njeriu i duket pa të meta; por është Zoti ai që e provon motivacionin. ³Bëj atë që është e drejtë në sy të Zotit. Kjo i pëlqen më shumë sesa t'i kushtosh flijime. ⁴Shikimi arrogant dhe mendja fodulle janë shenjat e mëkatarit të pavlerë. ⁵Zelli dhe të menduarit sjellin fitim të sigurt; çdo nxitim i kotë sjell vetëm humbje. ⁶Mbledhja e pasurisë me mashtrim dhe me gënjeshtër është diçka pa mend dhe e bën vetëm ai që kërkon vdekjen. ⁷Me dhunën e tyre, kriminelët i përgatisin vetes rrënimin, sepse ata nuk pranojnë ta njohin të drejtën. ⁸Kriminelët ecin në rrugë të shtrembra; njerëzit e ndershëm bëjnë një jetë të pastër. ⁹Një dhomë e qetë nën çati është më e mirë se tërë shtëpia me gruan që grindet vazhdimisht për gjëra të vogla. ¹⁰Njeriu i lig ka në mend vetëm ligësi, madje nuk kursen as të afërmin e tij. ¹¹Kur ndëshkohet llafazani i pandreqshëm, fëmijës do t'i bëhet mësim patjetër. Kur mëson njeriu me mend, e shumëzon diturinë e tij. ¹²Sundimtari i drejtë e njeh mirë bandën e kriminelëve dhe dënon keqbërësit. ¹³Kush nuk i vë veshin thirrjes së të varfrit, të mos presë përgjigje, kur thërret vetë për ndihmë. ¹⁴Në qoftë se e ke zemëruar dikë dhe ai inatoset me ty, jepi tinëz një dhuratë; kjo do ta zbutë. ¹⁵Vendimi gjyqësor i drejtë do të thotë gëzim për të pafajshmin dhe tmerr për fajtorin. ¹⁶Kush nuk pranon të udhëhiqet në jetë nga arsyeja, pas pak kohësh ai do të shoqërohet me të vdekurit. ¹⁷Kujt i pëlqen zbatimja, atij i mbarohen paratë shpejt; askush nuk pasurohet po të hajë e të pijë gjithnjë mirë. ¹⁸Një ditë i pabesi do të përgjigjet për atë që ka bërë; atëherë mbi njeriun e keq do të bjerë fatkeqësia. ¹⁹Më mirë të jetosh në shkretëtirë, sesa me gruan grindavece, e cila t'i ngre nervat. ²⁰Në shtëpinë e njeriut me mend ka thesare të çmueshme dhe vajra kundërmuese, por budallai i bën rrush e kumbulla të gjitha këto. ²¹Kush u tregon mirësi dhe dashuri të tjerëve, gjen jetë të qetë, dashuri reciproke dhe nam të mirë. ²²Njeriu me mend mund të sulmojë një qytet plot me ushtarë dhe t'i shkatërrojë fortifikatat, me të cilat ruhet ai. ²³Kush e mbyll gojën, largon telashet. ²⁴Tallësi arrogant gjithçka e bën duke mbivlerësuar veten. ²⁵Përtacin e vrasin dëshirat e tij, sepse duart e tij nuk mund t'i plotësojnë. ²⁶Shumë veta nuk duan gjë tjetër veçse të marrin dhe të mbajnë për vete, por kush ia mban besën Zotit, mund të japë dhe të jetë bujar. ²⁷Dhuratat e keqbërësve ngjallin neveri te Zoti, veçanërisht në qoftë se kështu ata duan t'ua arrijnë qëllimeve të këqija. ²⁸Dëshmitarit të rremë i merret e drejta e fjalës, por kush e thotë hapur atë që ka dëgjuar, i lejohet të flasë deri në fund. ²⁹Njeriu që ia mban besën Zotit, është i sigurt në atë që bën; njeriu i pabesë, bën sikur është i sigurt. ³⁰Mendja, mprehtësia dhe gjykimi janë pa dobi, në qoftë se nuk lidhen me Zotin. ³¹Mund ta mbrehësh kalin në karrocë për ditën e betejës, por fitorja vjen nga Zoti.

Kush i shfrytëzon të varfrit...

22 Nami i mirë është më mirë se pasuria e madhe; dashamirësia ndihmon më tepër se argjendi dhe ari. ²Pasaniku dhe i varfri banojnë pranë njëri-tjetrit; të dy i krijoi Zoti. ³Njeriu i urtë e sheh fatkeqësinë dhe kërkon strehë; çilimiu vrapon përmes saj dhe e paguan. ⁴Kush e nderon Zotin me jetën e tij, gjen pasuri, nam të mirë dhe jetë të gjatë. ⁵Udha e njerëzve mashtrues është plot me gjemba dhe kurthe; kush e do jetën e vet, i shmanget. ⁶Në fillim të jetës së tij, mësoji fëmijës zakone të mira dhe ai nuk do t'i harrojë edhe kur të jetë plak. ⁷Pasaniku i ka të varfrit në duart e tij; kush merr para borxh, bëhet skllav i kreditorit të tij. ⁸Kush mbjell padrejtësi, do të korrë fatkeqësi; atëherë nuk do të jetë në gjendje të shtypë më asnjëri. ⁹Njeriut të mirë i urohet e mira, sepse e ndan bukën e tij me të varfrit. ¹⁰Dëboje tallësin arrogant dhe do të pushojë zënka, grindja dhe sharja do të marrin fund. ¹¹Kush ka ndërjegje të pastër dhe di të flasë në mënyrë bindëse, atë e merr mbreti për mik. ¹²Zoti shikon që të njihet e vërteta; demaskon fjalët e gënjeshtarit. ¹³Përtaci thotë: «S'mund të dal përjashta se ka një luan që do të më vrasë!» ¹⁴Fjalët joshëse të gruas së huaj janë grackë; kur Zoti zemërohet me ty, ajo do të të kapë me to. ¹⁵Fëmijët kanë prirje për marrëzi; edukimi i rreptë do t'i shërojë prej tyre. ¹⁶Njeriu që e shtyp të varfrit për të shtuar të mirën e vet dhe njeriu që i dhuron të pasurit, të dy bien në varfëri.

Këshillat e njerëzve të urtë

¹⁷Më dëgjo! Do të të përcjell atë që kanë thënë njerëzit e urtë. Nguli në zemër fjalët e tyre! ¹⁸Do të të bëjnë mirë t'i mësosh përmendsh, që të mund t'i shprehësh në çdo rast. ¹⁹Do të t'i mësoj sot, që të mbështetesh gjithnjë te Zoti. ²⁰⁻²¹Tridhjetë prej këtyre mësimëve t'i kam shënuar me shkrim; ato janë këshilla me themel të shëndoshë. Ato të tregojnë gjithçka që duhet të dish, për të plotësuar me besnikëri detyrat e shefit tënd.

1

²²Mos e shfrytëzo pamundësinë e tjetrit për t'u mbrojtur dhe mos i shkakto humbje të varfrit para gjyqit.

²³Zoti i mbron të pambrojturit; kush ia merr të drejtën, atij Zoti do t'ia marrë jetën.

2

²⁴Mos e merr për mik njeriun që ka prirje të tërbohohet papritur dhe mos e afro njeriun që nuk e kontrollon dot veten! ²⁵Ndryshe do të mësohesh pas tij dhe do të biesh në fatkeqësi.

3

²⁶Mos hyr dorëzanë për borxhe të huaja! ²⁷Në qoftë se nuk mund të paguash, do të të merret peng edhe shtrati ku fle.

4

²⁸Mos e zhvendos kufirin e tokës sate, që e kanë caktuar prej kohësh të parët e tu!

5

²⁹Në qoftë se sheh dikë që është i aftë në profesionin e tij, ta dish me siguri se ai do t'ua shërbejë mbretërve, jo njerëzve të zakonshëm.

6

23 Kur të ulesh te një zotëri i lartë, mos harro me cilin ke të bësh. ²Mos u hidh mbi gjellën, edhe në qoftë se je i uritur! ³Ruaje gjakftohësinë në qoftë se ai të nxjerr ushqime të shijshme!

7

⁴Në qoftë se je me mend, mos u mundo të pasurohesh. ⁵Sa të hapësh e të mbyllësh sytë, pasuria jote mund të marrë krahë dhe të humbë nga sytë si shqiponja që ngrihet në qiell.

8

⁶Mos merr pjesë në drekën e një koprraci, edhe në qoftë se ai të shtron përpara gjellë të shijshme! ⁷Sepse do të t'i numërojë të gjitha kafshatat. «Urdhëro të hash, të lutem!», thotë; por në fund të fundit nuk të jep asgjë. ⁸Porsa ta vësh re këtë, oreksi të ikën dhe e vjell gjithë gjellën. Ti e ke lavdëruar kuzhinën e tij me fjalë të tepërta, por nga kjo nuk ke fituar asgjë.

9

⁹Mos e harxho kot këshillën tënde të mirë me njerëz të përciptë, që nuk dinë ta vlerësojnë.

10

¹⁰Mos i zhvendos kufijtë e caktuar prej kohësh, për ta zgjeruar tokën tënde në kurriz të jetimëve të pambrojtur! ¹¹Sepse ata kanë një përkrahës të fuqishëm: vetë Zoti do ta mbrojë të drejtën e tyre kundër teje.

11

¹²Rri gati të ndreqesh dhe bëji veshët bigë kur mund të mësosh diçka!

12

¹³Edukoje birin tënd me rreptësi! Druri nuk do ta vrasë. ¹⁴Por në qoftë se ia heq sjelljen e tij të keqe, do t'i shpëtosh jetën.

13

¹⁵O biri im! Në qoftë se dëshiron të bëhesh njeri me mend dhe me gjykim, më gëzon, ¹⁶dhe në qoftë se nga fjalët e tua shoh se ti je i pjekur, mund të jem krenar për ty.

14

¹⁷Mos i ki zili njerëzit e pandërgjegjshëm, të cilëve u shkon mbarë, por mundohu çdo ditë ta nderosh Zotin me jetën tënde. ¹⁸Atëherë mund ta shikosh të ardhmen plot shpresë, dhe asgjë nuk do t'i zërë rrugën këtij fati.

15

¹⁹Më dëgjo, o biri im! Ji i arsyeshëm dhe qëndro në rrugën e drejtë. ²⁰Qëndro larg atyre që dehen me verë dhe që e mbushin barkun me mish! ²¹Pijaneci dhe grykësi bëhen përtacë dhe më në fund kanë vetëm leckë në trup.

16

²²Nderoju prindërit e tu, atyre ua detyron jetën! Dëgjoji edhe kur ata plaken. ²³E vërteta dhe urtësia, gjykimi dhe edukimi i zemrës vlejnë që t'i paguash! ²⁴Gëzimi më i madh për atin është biri i aftë dhe me karakter të fortë. ²⁵Gëzoju prindërit e tu; kështu ata do të jenë krenarë për ty!

17

²⁶Dëgjo mirë, o biri im! Ndiqe shembullin tim! ²⁷Ruhu nga prostituta dhe gruaja e tjetrit. Ato janë si gropa e thellë, si pusi i ngushtë ku mund të ngecësh. ²⁸Si kusarë, ato u zënë pritë njerëzve pranë rrugës dhe

çojnë shumë veta në tradhti bashkëshortore.

18

²⁹A do ta dish se kush rënkon vazhdimisht dhe i vjen keq për veten? Se kush ka gjithnjë grindje dhe kush ankohet për të tjerët? Se kush ka sy të mjegulluar dhe plagë në zemër, të cilat nuk i mbyllen? ³⁰Janë ata që rrinë natën vonë duke pirë verë dhe që nuk lënë rast pa provuar çdo pijë të re. ³¹Mos u mashtro nga vera. Ajo vezullon në gotë dhe shket me lehtësi nëpër grykë, ³²por pastaj të merren mendtë, sikur të ketë kafshuar nepërka; ³³sheh gjëra që nuk ekzistojnë fare dhe flet marrëzi. ³⁴Ti e ndien veten sikur je në një det të tërbuar, si njeriu që rri në kullën e vrojtimit të anijes. ³⁵Kur të vish përsëri në vete, do të thuash: «Sigurisht, dikush më ka rrahur dhe unë nuk kam vënë re asgjë! Siç duket, tani jam zgjuar! Si mund të më kthjellohet koka? Më duhet një pikë verë!»

19

24 Mos ki zili për fatin e njerëzve të këqij; mos kërko të miqësohesh me ta! ²Ata kanë ndërmend vetëm krime dhe sa herë të hapin gojën, dikujt i bëhet dëm.

20

³Zgjuarsia dhe arsyeja janë themel i fortë, mbi të cilin mund të ndërtosh shtëpinë tënde, ⁴dhe dituria i mbush dhomat e saj me sende të çmueshme dhe të bukura.

21

⁵Vetëm njeriu me mend është me të vërtetë i fortë; me dituri ai e shumëzoi forcën e tij. ⁶Në qoftë se do që të dalësh fitimtar nga lufta, duhet t'i bësh planet me kujdes; sa më shumë këshilltarë të mirë që të kesh, aq më e sigurt është fitorja.

22

⁷Kush nuk ka mësuar asgjë, dituria e njerëzve të urtë është për të tepër e lartë; në mbledhjen e këshillit ai duhet të heshtë.

23

⁸Kush thur vazhdimisht djallëzi, pas pak do të quhet djall. ⁹Në qoftë se dikush është i pandreqshëm, gjithçka që ndërmerr e çon në mëkat; dhe meqë për të nuk ka gjë të shenjtë, prandaj e urrejnë të gjithë.

24

¹⁰Ndoshta mendon se je i fortë – nëse je me të vërtetë, kjo tregohet në rast rreziku.

25

¹¹Mos lejo që të dënohet njeriu pa faj! Bëj çmos për ta shpëtuar nga vdekja! ¹²Mos u arsyeto duke pohuar se nuk ke ditur asgjë! Zoti të shikon në zemër dhe e di nëse ti thua të vërtetën ose jo dhe e shpërblen ose e ndëshkon secilin siç e kanë merituar veprat e tij.

26

¹³O biri im! Mjalti është diçka e mirë dhe të jep kënaqësi për qiellzën. ¹⁴Por urtësia është e mirë për tërë jetën. Në qoftë se e fiton, atëherë mund të shikosh plot shpresë në të ardhmen dhe për fatin tënd nuk do të ketë pengesë.

27

¹⁵Mos kërko ta fitosh me dinakëri dhe me dredhi shtëpinë e njeriut të ndershëm! Ky është krim i rëndë. ¹⁶Njeriu që ia mban besën Zotit, ngrihet përsëri në këmbë, sa herë që ta rrëzojë përtokë fatkeqësia. Por kush nuk i përfill urdhërimet e Zotit, ai do të rrëzohet dhe nuk do të ngrihet më.

28

¹⁷Kur armiku yt bie në fatkeqësi, mos u bëj dashakeq! ¹⁸Kjo nuk i pëlqen Zotit dhe mund të bëjë që Ai të mos e dënojë më armikun tënd.

29

¹⁹Mos u inatos kur u shkon mbarë njerëzve të këqij dhe mos ua ki zili, ²⁰sepse fati i tyre nuk do të vazhdojë gjatë; do të shuhet si drita e kandilit me vaj.

²¹O biri im! Ki frikë nga Zoti dhe nga mbreti! Mos u lidh me kryengritës; ²²sepse papritur ata do t'i gjejë rrënim. Kush e di çfarë fatkeqësie do t'i sjellë papritur Zoti ose mbreti?

Disa këshilla të tjera të njerëzve të urtë

²³Edhe fjalët që vijnë rrjedhin nga njerëzit e urtë:

Gjyqtari që bën gjyq me anësi, bën padrejtësi. ²⁴Atë që i jep pafajësinë fajtorit, do ta urrejnë dhe do ta mallkojnë të gjithë. ²⁵Por kush vendos me drejtësi, atij do t'i shkojë mbarë, sepse të gjithë do ta nderojnë dhe do ta lavdërojnë. ²⁶Përgjigjja e ndershme është shenjë për miqësi të vërtetë. ²⁷Së pari mbaro punët që duhet të bësh përjashta, punoju arat e tua e përgatiti për korrije, atëherë mund të mendosh të ndërtosh shtëpi dhe të krijosh familje. ²⁸Mos e mërzi tjetrin me pohime të pathemelta! Apo do të gënjesh me qëllim? ²⁹Mos mendo: «Si më ke trajtuar ti mua, ashtu do të të trajtoj edhe unë ty; tani do të japësh llogari!» ³⁰Shkova pranë fushës së përtacit, pranë vreshtit të njeriut pa mend. ³¹³²Atje rriteshin gjemba në vend të degëve të hardhisë, bari i keq kishte mbuluar tokën, muri përreth ishte shembur. E pashë dhe nxora mësim nga kjo: ³³³⁴«Po të flesh e të rrish duarkryq për pak kohë, shpejt do të të hyjnë në shtëpi varfëria dhe halli.»

Mbledhja e dytë e këshillave të Solomonit

25 Fjalët e urta që vijnë janë përsëri nga Solomoni. Ato i mbledhën mësuesit e oborrit të mbretit Hizkija të Judës.

Në qoftë se armiku yt ka uri...

²Zoti nderohet për atë që mban të fshehur; mbretërit nderohen për atë që zbulojnë. ³Mendimet e mbretit janë po aq të pazbulueshme, sa edhe lartësia e qiellit dhe thellësia e detit. ⁴Kur hiqet skorja prej argjendit, artisti mund të bëjë prej tij enën e dëshiruar. ⁵Largoji këshilltarët e këqij nga prania e mbretit, atëherë ky do të mbretërojë me drejtësi dhe sundimi i tij do të jetë i qën drueshëm. ⁶Hyr me modesti në oborrin e mbretit dhe mos u mbaj më të madh. ⁷Është më e ndershme kur njeriu të fton në një vend më të mirë, sesa kur të dëbon nga vendi i caktuar për të vënë aty një person më fisnik. Tek i afërmi, kur diçka të duket e dyshimtë, ⁸mos e nxirr menjëherë para gjyqit. Si do të mbrohesh, në qoftë se ai mund të dëshmojë se ti ke bërë gabim?

⁹Në qoftë se ke grindje me të afërmin, atëherë mos e nxirr atë që tjetri të ka thënë në mirëbesim.

¹⁰Ndryshe, pas pak të gjithë do ta marrin vesh se ti nuk mund të mbash asgjë të fshehtë, dhe nami yt i mirë do të zhduket. ¹¹Si mollë të arta mbi pjata të argjendta, ashtu janë fjalët me vend në çastin e duhur.

¹²Në qoftë se ti i kushton vëmendje paralajmërimit të njeriut të urtë, ai është më i vlefshëm se unaza ose gjerdani prej ari të kulluar. ¹³Në qoftë se e kryen detyrën me besnikëri, shefi yt gëzohet, siç gëzohet njeriu në kohën e korrijes për një pije freskuese. ¹⁴Njeriu që bën premtime dhe nuk i mban, është si retë dhe era pa shi. ¹⁵Me durim dhe me fjalë të qeta mund të thyhet kundërshtari më i ashpër, madje edhe t'i ndërrohet mendja. ¹⁶Në qoftë se ha shumë mjaltë, të pështillen zorrët dhe do ta vjellësh. ¹⁷Në qoftë se të njohurve u bën vizitë të shpeshta, kjo ua ngre nervat dhe do t'u vijë mërzi nga ti. ¹⁸Dëshmia e rreme para gjyqit është po aq vdekjeprurëse sa edhe topuzi, shpata ose shigjeta e mprehtë. ¹⁹Në kohën e rrezikut, kush mbështetet në mikun e pabesë, është si njeriu që kërkon të përtypë me dhëmbë të krimbur ose të vrapojë me këmbë të çalë. ²⁰T'i zhveshësh rrobat në ditën e ftohtë, ose të hedhësh uthull në plagë ose t'i këndosh njeriut të trishtuar këngë të gëzuara, kjo i bie ndërmend vetëm budallait. ²¹Në qoftë se armiku yt ka uri, jepi të hajë dhe në qoftë se ka etje, jepi të pijë. ²²Kështu do t'ia ndërrosh mendjen dhe Zoti do të të shpërblejë për këtë. ²³Me erën nga perëndimi vjen shiu, dhe me thashethemet vjen telashi. ²⁴Një qoshe e qetë nën çati është më e mirë sa gjithë shtëpia me gruan që grindet pa pushim për gjëra të vogla. ²⁵Lajmi i mirë nga një vend i largët është si uji i freskët për të eturin. ²⁶Njeriu i mirë që e lejon të ligun ta çojë në rrugë të keqe, është si burim i ndotur ose si pus i helmuar. ²⁷Shumë mjaltë dhe shumë nder nuk të përshtaten. ²⁸Njeriu pa vetëkontroll është si qyteti pa murin mbrojtës.

Kush u bën gropën të tjerëve...

26 Mirëqenia dhe nami i mirë i budallait janë aq pa vend, sa edhe bora në verë dhe shiu gjatë të korrave. ²Si harabeli që fluturon andejkëndej ose si dallëndyshja në fluturim, edhe mallkimi i pamerituar nuk bie mbi asnjeri. ³Kamxhik është për kalin, fre për gomarin dhe shkop për kurrizin e budallait të pandreqshëm. ⁴Që të mos të ngatërojë kush me budallanë, mos i jep përgjigjen që i përgjigjet marrëzisë së tij! ⁵Ose jepi përgjigjen që meriton për marrëzinë e tij, që të mos mbahet për i mençur! ⁶Kush dërgon budallanë si lajmëtar, është si njeriu që ia pret këmbët vetes dhe e pëson. ⁷Fjala e urtë në gojën e njeriut të paarsyeshëm është e pafuqishme si këmbët e të paralizuarit. ⁸T'i lidhësh një gur në hobe është po aq e kotë sa t'i tregosh nder budallait. ⁹Njeriu i dehur nuk e di sa gjemba futen në dorën e tij; kaq e pashpjegueshme është edhe fjala e urtë në gojën e njeriut pa mend. ¹⁰Si harkëtar që qëllon këdo, aq pa përgjegjësi vepron edhe njeriu që merr në shërbimin e tij budallanë ose të parin që i kalon

pranë. ¹¹Qeni i ha përsëri të vjellat e tij; edhe budallai e përsërit marrëzinë e tij. ¹²A e njeh ndokënd që mbahet për i urtë? Për njeriun e metë ka më shumë shpresa se për të! ¹³Përtaci thotë: «Jashtë, në mes të rrugës, kalon andejkëtej një kafshë e egër, një luan!» ¹⁴Dera vërtitet në menteshën e saj – edhe përtaci në shtratin e tij. ¹⁵Përtaci e fut dorën në pjatë, por nuk arrin ta futë në gojë. ¹⁶Përtaci mbahet për më i urtë se shtatë ekspertë. ¹⁷Kush futet në një grindje që nuk i takon, është si njeriu që kap për veshësh qenin që i kalon pranë. ¹⁸⁻¹⁹Si i çmenduri që luan me shigjetat me zjarr dhe me armë të tjera vdekjeprurëse, ashtu vepron edhe ai që e mashtron mikun e tij dhe pastaj i thotë: «E bëra vetëm për shaka!» ²⁰Atje ku nuk ka më dru, shuhet zjarri; atje ku nuk ka më thashetheme, pushon grindja. ²¹Qymyrguri e mban prushin dhe druri zjarrin; kështu edhe grindaveci bën që të vazhdojë zënka. ²²Sharjet gllabërohen si kafshata të shijshme dhe ato qëndrojnë thellë në kujtesë. ²³Fjalët e ngrohta që fshehin një shpirtligësi, janë si veshja me argjend e një ene prej balte. ²⁴Njeriu i urryer është plot me mashtrime, por ai fshehet prapa lajkave. ²⁵Edhe në qoftë se flet me shumë dashamirësi, mos i beso! Ka në mendje gjithfarë djallëzish të mundshme. ²⁶Urrejtnen e tij mund ta fshehë për një kohë, po në fund do ta kuptojnë të gjithë. ²⁷Kush u bën gropën të tjerëve, bie vetë brenda. Kush hedh një gur lart, ai kthehet e i bie mbi kokë. ²⁸Kush e ka mashtruar tjetrin me gënjeshtat e tij, duhet ta urrejë: sharja të çon në shkatërrim.

Mos i lër miqtë e tu

27 Mos u mburr për atë që ke ndër mend të bësh nesër! Ti nuk e di çfarë do të të ndodhë sot! ²Lëri të tjerët të të lavdërojnë; më mirë të lavdërojë goja e huaj se e jotja! ³Rëra dhe guri peshojnë rëndë, por më të rënda janë telashet që t'i sjellin budallenjtë. ⁴Zemërimi është mizor dhe tërbimi si uji i shkumëzuar; por edhe më e padurueshme është xhelozia. ⁵Ai që të qorton hapur është më i mirë se njeriu që hesht nga frika. ⁶Një mik mbetet miku yt edhe kur ai të bën dëm; një armik të sulmon me puthje të tepëruara. ⁷Kush është ngopur, e ruan mjaltnin më të mirë; të uriturit i duken të ëmbla edhe gjërat e hidhura. ⁸Njeriu që largohet nga atdheu është si zogu që largohet nga çerdhja e tij. ⁹Vaji kundërmues dhe temjani krijojnë një atmosferë festimi; por simpatia e mikut është edhe më e gëzueshme se parfumet plot erë. ¹⁰Mos i lër miqtë e tu, as mikun e atit tënd. Kur të biesh në vështirësi, mos shko menjëherë në shtëpinë e vëllait tënd. Fqinji përballë mund të të ndihmojë më shumë se vëllai që është larg. ¹¹Bëhu i urtë, o biri im, atëherë do të më gëzosh, dhe kur ndokush të kritikon para meje, mund ta kundërshtoj. ¹²Njeriu i urtë e sheh fatkeqësinë dhe kërkon strehë; çilimiu vrapon përmes saj dhe duhet ta paguajë me kokë. ¹³Kushdo që premtan të përgjigjet për borxhet e të huajit, meriton që t'i merret peng prona e tij. ¹⁴Kush e zgjon mikun e tij duke e uruar me zë të lartë, i quhet mallkim. ¹⁵Gruaja që grindet është si vrima në çati që pikon vazhdimisht. ¹⁶Po aq sa mund ta ndalësh erën ose të kapësh vajin me dorë, aq mund ta bësh edhe atë që të heshtë! ¹⁷Hekuri mprehet me hekur dhe njeriu merr edukatë duke u shoqëruar me të tjerët. ¹⁸Kush e mban mirë fikun e tij, merr fiq për të ngrënë; shërbëtori që kujdeset për zotërinë e tij, nderohet për këtë. ¹⁹Në pasqyrën e ujit njeriu sheh fytyrën e tij, kurse në pasqyrën e mendimeve të tij njeriu njeh veten. ²⁰Gryka e botës së të vdekurve është e pangopur, ashtu janë edhe sytë e njeriut. ²¹Vlera e arit dhe e argjendit provohet me poçe dhe me furrë; vlera e njeriut caktohet nga nami i tij. ²²Budallanë e pandreqshëm mund ta shtypësh në havan, në mes të kokrrave; kokrrat do të pastrohen nga lëvorja, por budallai nuk pastrohet nga marrëzia e tij. ²³Shiko me vëmendje gjendjen e kopeve të tua, kujdesu për delet dhe dhitë e tua. ²⁴Pasuria qëndron vetëm për pak kohë; madje as kurora nuk kalon trashëgim brez pas brezi. ²⁵Kosit luadhet e tua dhe, gjersa të rritet përsëri bari, merre sanën nga malësia! ²⁶Delet të japin lesh për veshje. Me shumën e nxjerrë nga shitja e cjamin, mund të blesh një fushë të re, ²⁷dhe prej dhive mund të marrësh qumësht me bollëk. Kështu mund ta ushqesh veten dhe familjen tënde dhe t'i mbash shërbëtoret e tua.

Kush do të pasurohet me çdo kusht

28 Njeriu i pabesë, merr arratinë, megjithëse askush nuk e ndjek. Njeriu që ia mban besën Zotit, e ndien veten të sigurt si luani. ²Me trazirën në vend, shtohen sundimtarët, por me një njeri me mend dhe të edukuar në krye, mbretëron paqja e qëndrueshme. ³I varfri që i shfrytëzon të varfrit, është si shiu stuhi që gërryen tokën e punueshme dhe zhduk çdo shpresë për korrije. ⁴Kush nuk do t'ia dijë për Ligjin e Zotit, e përgëzon njeriun që bën padrejtësi; kush i përmbahet Ligjit, lufton kundër tij. ⁵Njerëzit e këqij nuk kuptojnë asgjë nga drejtësia, por kush e kërkon Zotin, kupton gjithçka. ⁶Më mirë të jetosh në varfëri, por sipas vullnetit të Zotit, sesa të jetosh në pasuri dhe të shkosh në rrugë të shtrembra. ⁷Biri i arsyeshëm e zbaton Ligjin e Zotit, por kush shoqërohet me njerëz të shthurur, i sjell turp atit të tij. ⁸Kush merr kamatë për ta shtuar pasurinë e tij në kurriz të të varfrit, kjo pasuri do t'i kalojë tjetrit që ka mëshirë për ta. ⁹Kush nuk do ta dëgjojë më Ligjin e Zotit, lutjen e tij nuk do ta dëgjojë as Zoti. ¹⁰Kush shpie njerëz të ndershëm në rrugë të rrezikshme, do të bjerë në grackën e vet. Por të gjithë ata që jetojnë sipas vullnetit të Zotit, do të shpërblehen me bollëk. ¹¹Pasaniku mbahet për njeri të arsyeshëm, por i varfri mendjehollë mund ta kuptojë. ¹²Kur mbretërojnë njerëz të mirë, gjithkund ka madhështi festimi. Kur vijnë në fuqi kriminelët, atëherë njerëzit fshihen. ¹³Kush do t'i fshehë mëkatet e tij, asgjë nuk i shkon mbarë; kush e pranon të keqen dhe largohet nga ajo, ky gjen mëshirën e Zotit. ¹⁴Sa i lumtur është ai që i

nënshtrohet Zotit! Por kush rri kryeneç, bie në fatkeqësi. ¹⁵Si luani që ulërin, ose si ariu grabitqar – kështu është tirani që sundon mbi një popull të varfër. ¹⁶Eprori i paarsyeshëm i shfrytëzon vartësit e tij, por njeriu që nuk pranon të pasurohet me padrejtësi, mbetet në zyrë për shumë kohë. ¹⁷Kush ka një vrasje në ndërgjegje, ikën drejt greminës; mos ta pengojë askush! ¹⁸Kush jeton sipas vullnetit të Zotit, është i sigurt, por kush bën jetë të dyfishtë, do të humbasë papritur. ¹⁹Kush i punon arat e tij, ka shumë për të ngrënë, por kush merret me tregti të dyshimtë, do të ketë shumë uri. ²⁰Njeriu i besueshëm ka lumturi dhe shumë sukses, por kush do që të pasurohet me çdo kusht, nuk do t'i shpëtojë dënimit të tij. ²¹Nuk ka hije të gjykosh në bazë të paragjykimeve, por shumëkush e bën këtë padrejtësi për një copë bukë. ²²Njeriu lakmues kapet pas pasurisë dhe nuk e di se pas tij kapet varfëria. ²³Kush e qorton tjetrin, në fund korr mirënjohje më shumë se lajkatari. ²⁴Kush mendon se nuk bën padrejtësi po t'i vjedh prindërit e vet, nuk është më i mirë se një vjedhës ordiner. ²⁵Njeriu lakmues nxit gjithkund grindje, por kush i beson Zotit, ka sukses. ²⁶Kush shkon pas ideve të veta, është i marrë, por kush lejon që të udhëhiqet nga urtësia, jeton i sigurt. ²⁷Kush i ndihmon të varfrit, kurrë nuk bie në varfëri; por kush mbyll sytë para mjerimit, atë do ta mallkojë shumëkush. ²⁸Të gjithë fshihen kur vijnë në fuqi njerëzit e këqij; por kur vriten këta, shtohen ata që ia mbajnë besën Zotit.

Thupër dhe qortim...

29 Kush kundërshton gjithnjë e më shumë pas çdo paralajmërimi, do të zhduket papritur, kështu që asgjë tjetër nuk do ta nxjerrë nga balta. ²Kur vijnë në fuqi njerëzit që ia mbajnë besën Zotit, atëherë populli gëzohet. Kur sundon njeriu që e përbuz Zotin, atëherë populli rënkon. ³Atin e tij e gëzon biri që mëson me qejf, e jo biri që e shkapërderdh pasurinë e tij me prostituta. ⁴Mbreti që i siguron popullit të tij të drejtën, siguron edhe lulëzimin e vendit të tij; por mbreti që gjithnjë i vë taksa të reja, e rrënon. ⁵Kush i thotë lajka tjetrit, i vë rrjetë para këmbëve. ⁶Njeriu i keq zihet në të keqen e tij, por njeriu që ia mban besën Zotit, këndon nga gëzimi. ⁷Kush ia mban besën Zotit, kujdeset që të dobëtit t'i fitojnë të drejtat e tyre; njeriu i pabesë, nuk mendon për të drejtat e tyre. ⁸Grindavecët mund ta vënë në trazirë mbarë qytetin, por njerëzit me mend i qetësojnë zemrat. ⁹Kur njeriu i urtë bën gjyq me njeriun pa mend, ky qesh ose fillon të tërbohet, por nuk i vijnë mendtë. ¹⁰Vrasësit e urrejnë njeriun pa faj, ndërsa njeriu i ndershëm do ta mbrojë. ¹¹Budallai i jep udhë zemërimit të tij; njeriu i urtë mund të përmbahet. ¹²Kur eprori u kushton vëmendje gënjeshtrove, të gjithë vartësit e tij bëhen të pandershëm. ¹³I varfri dhe shtypësi i tij kanë këtë të përbashkët: Zoti u ka dhënë sy për të parë. ¹⁴Në qoftë se mbreti i mbron të drejtat e të varfërve, ai do të mbretërojë për shumë kohë. ¹⁵Thupra dhe qortimi ndihmojnë për t'u bërë të arsyeshëm; fëmija, të cilit i lejohet të bëjë gjithçka, turpëron nënën e tij. ¹⁶Sa më shumë e përbuzin njerëzit Zotin, aq më shumë padrejtësi bëhen. Por kush ia mban besën Zotit, do ta shohë se si rrëzohen njerëzit e tillë. ¹⁷Edukoje birin tënd me rreptësi, atëherë ai do të të bëhet burim kënaqësie. ¹⁸Pa udhëzime profetike populli bëhet i papërmbajtur. Sa i lumtur është njeriu që dëgjon Ligjin e Zotit. ¹⁹Me fjalë mund të mësohet skllavi: dëgjon, vërtet, por nuk bindet. ²⁰A njihni një njeri që flet pa menduar? Për njeriun e metë ka më shumë shpresa sesa për të! ²¹Kush e llaston shërbëtorin e tij që në fillim, atë ky do ta shfrytëzojë në fund. ²²Njeriu i rrëmbyer nxit grindje; kush inatoset shpejt, bën shumë gabime. ²³Mendjemëdhënjtë do të poshtërohen, por njeriu modest do të nderohet. ²⁴Kush e ndan plaçkën e tij me vjedhësin, vepron kundër jetës së vet, sepse e dëgjon paralajmërimin për betimin e rremë, por nuk i lejohet të thotë gjë. ²⁵Kush ka frikë nga njerëzit, bie në grackë; kush i beson Zotit, jeton i sigurt. ²⁶Shumë veta kërkojnë favorin e sundimtarit, por drejtësia fitohet vetëm te Zoti! ²⁷Kush e dëgjon Zotin, e urren atë që bën padrejtësi. Njeriu i pabesë, urren çdonjeri që jeton me ndershmëri.

Fjalët e Agurit

30 Fjalët që vijnë rrjedhin nga Aguri, ♦ biri i Jakeut. Ky tha: «O Perëndi, u lodha gjithnjë e më shumë dhe tani nuk di nga t'ia mbaj! ²Jam tepër i marrë për ta fituar pozitën time si njeri; më mungon arsyeja e njerëzve të sigurt. ³Nuk kam fituar asnjë urtësi, prandaj nuk di asgjë për Zotin e shenjtë!

⁴Kush është ngritur deri në qiell dhe ka zbritur nga qielli si njeri i ditur? Kush e ka kapur erën me duart e tij ose e ka lidhur ujin me mantelin e tij? Kush i ka caktuar kufijtë më të largët të botës? Si quhet ky njeri? E kush është nxënësi i tij? Më thuaj, sigurisht e di!»

⁵«Gjithçka që thotë Zoti është pa dyshim e vërtetë. Kush është në rrezik dhe shkon tek ai, gjithnjë atje gjen strehë të sigurt. ⁶Fjalëve të tij mos u shto fjalët e tua, ndryshe ai do të të qortojë dhe do të provojë se je gënjeshtar!»

⁷O Zoti im, të lutem vetëm për dy gjëra. M'i jep për sa kohë që jam gjallë. ⁸Më ruaj që të mos gënjej dhe mos më bëj as të varfër e as të pasur! Më jep vetëm atë që më nevojitet për jetesë. ⁹Në qoftë se do të kem shumë, ndoshta do të them: «Përse më duhet Zoti?» Në qoftë se do të kem pak, ndoshta do të filloj të vjedh dhe do të të nxjerr nam të keq. ¹⁰Mos e njollos shërbëtorin para zotërisë së tij, ndryshe ai do të shpifë për ty dhe ti duhet të marrësh arratinë! ¹¹Ka njerëz që e mallkojnë atin e tyre dhe nuk thonë asnjë fjalë të mirë për nënën e tyre. ¹²Ka njerëz që pohojnë se kanë ndërgjegje të pastër, megjithëse nuk kanë lënë asgjë prej

ndyrësisë së tyre. ¹³Ka njerëz që mendojnë se sa të mirë janë dhe i shikojnë të tjerët me përbuzje. ¹⁴Ka njerëz me dhëmbë të mprehur si shpata dhe të mprehtë si thika. Me ta ata i hanë të varfrit dhe të pambrojturit në vend.

♦ Aguri ishte ndoshta i urtë jishmaelas, një nga joizraelitët besimtarë si Jobi.

Fjalët e urta të lidhura me numrat dhe këshilla të tjera

¹⁵Shumë veta janë si shushunja: «Jepni, jepni!», thonë dhe i shfrytëzojnë të tjerët duke i zbrazur e duke i thithur. Tri gjëra nuk do të ngopen kurrë, por as e katërta kurrë nuk ka mjaft: ¹⁶Bota e të vdekurve, gruaja pa fëmijë; toka që gjithnjë kërkon shi dhe zjarri që kurrë nuk thotë: «Tani mjafton.» ¹⁷Kush e shikon të atin me përbuzje dhe ia refuzon nënës dëgjesën që i përket, atij do t'ia nxjerrin sytë korbat, dhe do ta hanë larashët.

¹⁸Ka tri gjëra që janë të fshehta për mua dhe një të katërt që nuk mund ta zbuloj: ¹⁹fluturimi i shqiponjës në qiell, rrëshqitja e gjarprit në shkëmb, udhëtimi i anijes në det, ku nuk ka rrugë dhe dashuria mes burrit dhe gruas.

²⁰Ajo që bën tradhti bashkëshortore dhe fle me një burrë, lahet dhe thotë: «Nuk kam bërë asgjë të padrejtë» – mu sikur të kishte ngrënë dhe pastaj ta pastronte gojën duke e fshirë.

²¹Tri gjëra e bëjnë botën lesh e li, e katërta është e padurueshme: ²²kur skllavi bëhet mbret, kur njeriu i pandërgjegjshëm merr trashëgim pasuri, ²³kur gruaja e padurueshme gjen burrë dhe kur skllavja e rrëzon zonjën e saj nga vendi.

²⁴Katër kafshë janë, vërtet, të vogla, por ato numërohen ndër më të mençurat: ²⁵milingtonat – ato nuk kanë asnjë fuqi, por mbledhin rezerva ushqimesh për mbarë dimrin; ²⁶vjedullat e shkëmbinjeve – ata nuk janë të fortë, por bëjnë për vete banesa në plasat e shkëmbit; ²⁷karkalecat – ata nuk kanë asnjë mbret, por fluturojnë në turma të rregullta; ²⁸hardhucat – mund të kapen me dorë, por depërtojnë edhe në pallatin e mbretit.

²⁹Tri kanë një ecje krenare, i katërti ecën madhështor andejkëndej: ³⁰luani, mbret i kafshëve, që nuk tërhiqet para askujt; ³¹gjeli, që mbahet më të madh; cjapi dhe mbreti, kundër të cilit nuk ngrihet askush.

³²Kur të vjen dëshira ta lavdërosh veten, me arsye ose pa arsye, atëherë është më mirë të heshtësh!

³³Tunde qumështin dhe ky shndërrohet në gjalp. Godit dikë në hundë dhe rrjedh gjak. Zemëro njerëzit e tjerë dhe do të kesh luftë.

Paralajmërimi për mbretin

31 Këshilla për mbretin Lemuel, ♦ të cilat ia dha nëna e tij:

²«Ti je biri, për të cilin i lutesha prej kohësh Zotit. Dëgjoje këshillën time: ³Mos i shkapërderdh forcat e as të hollat me gratë; kjo u ka sjellë rrënim shumë mbretërve. ⁴Mos u jep pas të pirës. Vera e birra nuk u kanë hije mbretërve! ⁵Kur ata dehen, harrojnë me çfarë janë ngarkuar dhe nuk sigurojnë më që të varfrit t'i fitojnë të drejtat e tyre. ⁶Birra dhe vera janë të mira për njeriun që do të vdesë ose për atë që jeton keq; ⁷atij i lejohet të dehet dhe ta harrojë hallin e tij. ⁸⁻⁹Por puna jote është të sigurosh drejtësinë. Ndërhyr për të gjithë ata që janë pa mbrojtje. Merri të varfrit dhe të dobëtit nën mbrojtjen tënde!»

♦ Do të jetë shifrim për Solomonin, të cilit i iku gruaja ideale (shih Koh 7,26-29)..

Lavdërimi i gruas së aftë

¹⁰Një grua e aftë është xhevahiri më i çmueshëm që mund të gjejë njeriu. ¹¹Burri i saj mund të mbështetet tek ajo; ajo e ruan dhe e shton pasurinë e tij. ¹²Gjatë gjithë jetës së tij ajo e gëzon dhe nuk e zhgënjën kurrë.

¹³Ajo shikon që në shtëpi të ketë gjithnjë li dhe lesh; ajo tjerë dhe end me duar të shkathëta. ¹⁴Ajo bën që të vijë ushqim gjithandej si anija tregtare nga vende të largëta. ¹⁵Ajo ngrihet pa zbardhur mirë drita, përgatit të ngrënat dhe u tregon shërbëtoreshave punët e tyre. ¹⁶Ajo shikon ngado për një tokë, e blen me të hollat që ka fituar vetë dhe e mbjell me hardhi.

¹⁷Ajo i fillon me vrull detyrat e saj dhe nuk i trembet asnjë mundimi. ¹⁸Ajo vë re se mundimet e saj kanë fitim, prandaj punon gjer natën vonë në dritën e kandilit. ¹⁹Sa herë që është e lirë, merr bosh tin në dorë. ²⁰Të varfërve dhe atyre që janë në mjerim u jep me bollëk dhe me qejf. ²¹As bora e as ngrica nuk e shqetësojnë, sepse mban gati veshje të ngrohtë për të gjithë pjesëtarët e shtëpisë. ²²Ajo bën për vete mbulesa të bukura; rrobat e saj janë prej liri të hollë dhe prej leshi të purpurt. ²³Të gjithë e nderojnë burrin e saj; fjala e tij ka peshë në mbledhjen e këshillit. ²⁴Ajo përgatit pëlhura e rripa dhe ua shet tregtarëve. ²⁵Si grua e pasur dhe e nderuar ajo e shikon pa shqetësime të ardhmen. ²⁶Ajo që thotë, është e drejtë; me fjalë të ëmbla ajo jep udhëzime dhe këshilla. ²⁷Ajo vëzhgon gjithçka që ndodh në shtëpi; limontinë nuk e njeh. ²⁸Fëmijët janë krenarë për të dhe burri i saj e lavdëron. ²⁹«Ka shumë gra të afta, – thotë ai, – por ti je më e mira!» ³⁰Hiri dhe bukuria kalojnë shpejt dhe nuk janë arsye për të lavdëruar një grua; por, në qoftë se ajo jeton duke dëgjuar Zotin, atëherë ajo meriton lavdërimi. ³¹Mundimet e saj nuk

duhet të mbeten pa shpërblim; për atë që bën ajo, duhet ta lavdërojë mbarë qyteti.